

Dichters van morgen. Een bloemlezing uit de poëzie van jonge dichters

Ad den Besten

bron

Ad den Besten, *Dichters van morgen. Een bloemlezing uit de poëzie van jonge dichters*.
Uitgeversmaatschappij Holland, Amsterdam 1958

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/best004dich01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

Ter inleiding

In 1950 nam ik de redactie van *De Windroos* op mij. Het was mijn bedoeling, ruim baan te maken voor begaafde jonge dichters, debutanten vooral, die door de ongunst der tijden geen kans zagen hun bundels te publiceren. Ik moet echter bekennen, dat ik in de loop der jaren, aanvankelijk onbewust en in elk geval ongewild, nogal van dat uitgangspunt ben afgeweken. Noodgedwongen, mag ik wel zeggen. Als redakteur van een dergelijke serie laadt men namelijk met iedere bundel die men accepteert méér verplichtingen op zich: verplichtingen t.o.v. degenen, aan wie men gelegenheid tot debuten gaf en die daaruit met een zeker recht de verwachting mogen afleiden, dat er voor hun poëzie, indien op peil, ook in de toekomst plaats zal zijn in de serie; verantwoordelijkheid ook tegenover de uitgever, die het experiment aandurfde en blééf aandurven. Stellig, velen die in *De Windroos* debuteerden, publiceerden hun latere werk (gedeeltelijk) elders: Andreus, Campert, Harten, Kouwenaar, Vinkenoog, Hanlo, - anderen echter werden tot typische ‘Windroos-dichters’: Van der Graft, Schulte Nordholt, Van Tienhoven, Wit, Van der Molen, Poort, Scheepmaker, en dat niet, omdat ze elders niet terecht konden, maar eenvoudig, omdat zij zelf zowel als ik prijs stelden op het handhaven van de relatie. Daar komt trouwens bij, dat voor het voortbestaan van een reeks als *De Windroos* een zekere continuïteit in de keuze der auteurs - vooral van de auteurs die ‘het doen’ - gewenst is. En daar begint dan opeens het geweten te spreken: ik werd mij pijnlijk bewust, dat ik voor talentvolle debutanten hoe langer hoe minder deed en kon doen. Nog een andere factor speelde in dit alles een belangrijke rol: Naarmate de poëtische impasse van de eerste jaren na de oorlog tot het verleden ging behoren en in verband daarmee de publikatiemogelijkheden voor poëzie weer toenamen, bleek het raadzaam de aanvankelijke verschijningsfrequentie van *De Windroos* van 12 via 10 tot 6 bundels per jaar terug te brengen. Ook daardoor werd het mij steeds moeilijker, trouw te zijn aan mijn oorspronkelijke opzet. Hoe meer publikabele manuscripten ik aan de dichters retourneerde, hoe duidelijker ik mij dan ook in gebreke voelde. Hadden deze debutanten in spe kans gezien, hun werk desondanks onder te brengen, ik zou er vrede mee hebben gehad. Maar dat bleek meestal niét het geval; de meeste uitgevers zagen kennelijk meer

heil in - begrijpelijkerwijs - het werk van bepaalde 'arrivé's' of - onbegrijpelijkerwijs - de produkten van allerlei nulliteiten. Kortom, het komt mij voor dat er een nieuwe noodsituatie is ingetreden of bezig is in te treden, weliswaar niet zo in het oog lopend als in de jaren 1947/50, maar even reëel. Net als toen valt er een grote overproduktie aan dichtbundels te konstateren, maar het is bepaald opmerkelijk, dat in die veelheid praktisch niets te vinden is van dichters, die men met enig recht als veelbelovende representanten van de nieuwe dichtergeneratie kan aanmerken. Van hen die na 1930 geboren werden zijn nog maar enkelen erin geslaagd, het tot een bundel te brengen, - de derde druk van mijn andere bloemlezing, *Stroomgebied*, toont het duidelijk aan: GUUS VALLEIDE (1932), CEES NOOTEBOOM (1933), W.G. KLOOSTER (1935), en na het verschijnen van genoemd boek: F. PORTEGIES ZWART (1933), en ED. O. ROLETTO (1932). Dat is bijzonder pover, vooral wanneer men zich realiseert, dat de meeste in *Stroomgebied* vertegenwoordigde dichters - zelfs de door oorlog en bezetting in hun publikatiemogelijkheden gehandicapten - vóór, vaak lang voor hun 28ste jaar hun eerste bundel zagen verschijnen.

Nu zegt dat zeker niet alles. Men kan nogal eens horen beweren, dat er de laatste jaren geen nieuwe dichters zijn, tenzij onbetekenende en vaak ergerlijke epigonen der Vijftigers (experimentelen, atonalen, of hoe men ze noemen wil). En het is inderdaad niet te ontkennen, dat het epigonisme nú aanzienlijk weliger tiert dan toen het nog bon ton was, sonnetten en rondelen te schrijven. Lodeizen, Lucebert, Andreus, Campert - meer dan Kouwenaar, Elburg of Polet - vinden in het werk van ontelbare jonge (en oudere) poëten navolging. Maar ook dat zegt niet alles. Men kan immers speciaal van jonge dichters moeilijk verwachten, dat ze zouden schrijven alsof het nooit 1950 was geweest! Uit het feit, dat de invloed van de experimentelen qua vorm, woordkeus en woordgebruik, beeldspraak en ritmiek duidelijk aan de dag treedt, mag men niet dadelijk afleiden, dat zij 'zonder de experimentelen nooit een regel zouden hebben geschreven', zoals het nogal eens overhaast wordt geformuleerd. Mogelijk zouden zij wel degelijk hebben geschreven, alleen anders, - misschien beter, misschien slechter. De vraag mag m.i. alleen zijn, of er, ondanks allerlei invloeden, in het werk van deze schrijvers een oorspronkelijke bezieling en een authentiek dichterlijk vermogen te herkennen zijn.

Naar die maatstaf ben ik dan ook te werk gegaan bij het samenstellen van

dit boek met zijn tot tegenspraak prikkelende, een tikje ironisch bedoelde titel. Ik weet natuurlijk heel goed, dat van velen die er een plaats in hebben gevonden ‘niemand ooit meer iets zal horen’. Maar ook dat is een dooddoener, - die meestal door dezelfde lieden wordt gehanteerd, met wie ik zoëven al van mening verschilde. Er zijn immers de eeuwen door *minor poëts* geweest, dichters - mag men ze eigenlijk wel voluit ‘dichter’ noemen? - van wie twee of drie goede gedichten bestaan, ongeacht of ze bundels vol maat-en-rijmwerk schreven of maar een handjevol verzen. En waarom zouden zulke dichters niet ook in deze bundel staan? Toegegeven dus, de kans is groot dat van verschillende van deze ‘dichters van morgen’ morgen geen sterveling meer een gedicht zal vinden. Maar dat maakt als argument weinig indruk op mij. Het is trouwens bijna onmogelijk, daaromtrent nu al gevolgtrekkingen te maken. In de afgelopen jaren is hetzelfde of ongeveer hetzelfde achtereenvolgens beweerd van de volgende dichters, wier debuutbundels ik in *De Windroos* opnam: Jan Wit, Simon Vinkenoog, Remco Campert, Jaap Harten, Coert Poort, Nico Scheepmaker, Mea Strand, Guus Valleide, en onlangs ook weer van Ed. O. Roletto. Het is soms erg boeiend, nog eens in oude kritieken te neuzen... Ik wil hiermee zeker niet suggereren, dat ik altijd gelijk zou hebben gehad in mijn poëziewaardering, wèl wil ik er de - laten we zeggen - betrekkelijkheid van zulke voorspellingen mee aantonen. Wanneer dus straks verschillende ‘dichters van morgen’ tot de orde der poëtico-ephemeren blijken te hebben behoord, dan is dat natuurlijk onbevredigend. Maar voorzover datgene, wat er van hen in deze bloemlezing staat, goed is of van talent getuigt, kan men dan alleen maar zeggen: ‘Jammer, het beloofde tòch wel iets’, of zelfs: ‘... het beloofde toch zovéél’.

In die zin moet de titel *Dichters van morgen* dan ook worden verstaan: ik heb in deze bundel plaats geboden aan een 59-tal vaak héél jonge auteurs-evenveel als er in de laatste druk van *Stroomgebied* staan! -, dichters wier verzen m.i. een *belofte* inhouden voor morgen, dichters die ik, de een meer, de ander minder, in *toekomstperspektief* kan zien. - Ofschoon men in die titel natuurlijk ook een alibi voor meergenoemd geweten kan zoeken en er de bedoeling in kan lezen, op de toekomst *af te schuiven*, wat de literatuurbonzen *nu* met geen mensenmogelijkheid áánkunen. De kwaadgezinden niet, en zij zeggen: ‘nooitofnimmer!’ Een welwillend

Windroos-redakteur evenmin; en hij zegt minzaam: ‘vandaag nog niet, morgen!’

De critici zullen het met deze bloemlezing gemakkelijker hebben dan ooit. En dat terwijl anthologieën e.d. toch al zo'n dankbaar mikpunt voor hun schietoefeningen zijn! De eerste kritiek was trouwens al een half jaar voor verschijning van dit boek binnen. In het vlaams-nederlandse avantgardistische tijdschrift *gard sivistik* opponeerde een onvriendelijke HANS SLEUTELAAR tegen mijn plannen. Ze zouden alleen maar de toch al zo onuitstaanbare nivellering van het literair peil in de hand werken, speciaal de epigonen tegemoetkomen en leiden tot de volstrekte devaluatie van de poëtische maatstaven zelf; er wáren nu eenmaal praktisch geen nieuwe dichters op het ogenblik. Waarom, heb ik mij afgevraagd, laat zo'n voortvarend criticus mij niet op z'n minst de *kans*, te bewijzen dat het er toch heus meer zijn dan hij weet of weten wil? Ik ben mij van de door Sleutelaar genoemde gevaren van het begin af aan terdege bewust geweest. En het zou mij dan ook een sterk stuk lijken, wanneer men op grond van deze bloemlezing zou willen bewijzen, dat de poëzie der jongeren inderdaad voor 90% blijkt te worden geschreven door die ene omvangrijke, veelkoppige en veelnamige maar anonieme dichter-epigoon, die het schrikbeeld van velen is. Ik zou in deze bundel zeker 10 dichters met een *onverwisselbaar* eigen geluid kunnen aanwijzen. En wat de poëzie der overigen betreft, ik pretendeer nog altijd daarin duidelijk-verschillende nuances te horen. Maar natuurlijk, voor verstopte oren lijkt ieder geluid op het andere!

Wat nu Sleutelaar betreft, deze kampvechter voor een bepaald soort nieuwste poëzie in Nederland, - zou hij misschien een beetje bang zijn geweest, vraag ik mij af. Bang omdat die op komst zijnde bloemlezing mogelijk zou gaan bewijzen, dat er meer poëtisch talent in ons land is dan wat in zijn blad publicatierecht heeft? Bang omdat er mogelijk uit zou gaan blijken, dat ettelijke jonge dichters betere gedichten schrijven dan zij die tot de ‘clan’ behoren? - Overigens vind ik het jammer - oprecht jammer - dat Hans Sleutelaar zelf niet in deze bloemlezing voorkomt; ik waardeer hem als dichter meer dan als vooringenomen tijdschriftredakteur.

De critici zullen het gemakkelijk hebben, merkte ik op. Ik zie namelijk

zelf voor een *gerechtvaardigde* kritiek heel wat aanknopingspunten. Zo zou men kunnen aanvoeren, dat deze bundel gerust wat minder omvangrijk had mogen zijn. Ik heb het echter, evenals bij de samenstelling van *Stroomgebied*, zoveel mogelijk vermeden, dichters met slechts een of twee gedichten te vertegenwoordigen. Meestal is dat immers niet voldoende om een beeld te geven van de mogelijkheden van een dichter, zelfs niet van een beginnend dichter. Ik nam dus nogal wat verzen op, die *op zichzelf* niet bijster geslaagd zijn, maar die m.i. wèl meehelpen om het beeld van deze of gene te vervolledigen of het totaal van een bijdrage wat meer reliëf te geven. Wanneer het overigens waar is, dat sommige dichters of dichtersessen àl te veel plaats innemen in dit boek, dan is dat vaak niet zozeer te wijten aan de omstandigheid dat ik te veel gedichten van hen koos, als wel aan het feit dat zij een buitensporig grote aandacht voor hun poëzie opeisen. Het schijnt soms wel, alsof de dichters van nu zich erop toeleggen, zoveel mogelijk aan elk van hun woorden een aparte regel te wijden! De discussie over moderne poëzie in ons land kon weleens hoofdzakelijk over zulk soort dingen moeten gaan. Poëzie is nog altijd een kwestie van vormgeving, ook in deze ‘uiterlijke’ betekenis.

Zijn heel wat gedichten uit *Dichters van morgen* dus in verstechnisch opzicht niet sterk, hun gebrek aan innerlijke sterkte geeft op den duur een misschien nog onbehaaglijker gevoel. Enkele uitzonderingen daargelaten, is het grote verschil tussen de poëzie der jongste dichtergeneratie - zeg: de na 1930 geboren - en de poëzie van de experimentelen en andere dichters die het gezicht van onze naoorlogse poëzie bepalen, de ‘mythologisten’, toch wel vooral gelegen in een opmerkelijk gemis aan felheid, om niet te spreken van zachtzinnigheid of weekhartigheid. Ik heb het gevoel, dat vele dichters, hoe ‘schoon’ en ‘zuiver’ hun verzen soms ook zijn, niets hebben, waarvoor zij werkelijk stáán. Ze leven in een aesthetische, zoetgeurende wereld, die met de kwellende werkelijkheid van onze tijd, zelfs met kwellende zielsrealiteiten, weinig of niets te maken heeft. Van de bijna 2500 gedichten, die ik met het oog op *Dichters van morgen* las, waren er misschien 20 - en dan nog slechte - die iets van sociale of politieke interesse verrieden. Dát onder de dreiging van A- en H-bom! Een pogen om het wereldbeeld van de moderne wetenschap, en dus van de moderne mens, poëtisch te integreren, bleek hoegenaamd nergens. En ook een wezenlijk religieuze problematiek, in de ruimste zin van het

woord, kwam veel minder tot uiting dan ik wel had verwacht, al neemt dan onder de mode- en fetisjwoorden van het ogenblik het woordje ‘goden’ een onevenredig grote plaats in, evenals het woordje ‘engelen’ trouwens. Zelfs een felle privéproblematiek van een aard, die men gezien de leeftijd der meeste inzenders zou verwachten, kwam zelden onder woorden; maar misschien is dat soort problematiek tot een ouderwets verschijnsel geworden. Het is waar, velen weten naam te geven aan de naamloze geheimen in en achter onze werkelijkheid, en deze *magie* is het wezen der poëzie. Maar dat naamgeving ten diepste betekent: de menselijke maat van het woord opleggen aan wat zich aan onze maat onttrekt, het niet-menselijke, en dat dit niet-menselijke zich veelal als het anti-humane manifesteert, - daarvan blijken maar enkelen een vermoeden te hebben. Het is trouwens volkomen duidelijk, dat de meeste jonge dichters van nu een afkeer hebben van welke problematiek ook en dat zij de werkelijkheid zoal niet afwijzen, dan toch weigeren au sérieux te nemen. Het stichten van ‘woordwerkelijkheden’ is hun voldoende. Zo wordt via een soort dichterlijke levenskunst het leven zelf op een afstand gehouden. En natuurlijk, ook dat is een soort magie en heeft met poëzie te maken... Het is in dit verband overigens opvallend, dat er aan de andere kant dan toch weer weinig neiging bestaat tot ‘zelf-ontvreemding’ in de dichterlijke extase. Deze dichters zijn tegelijk romantisch en sceptisch.

Ik heb mijn best gedaan, de meeste kandidaten van déze mentaliteit die zich aandienen - ze zijn er in drommen - buiten mijn bloemlezing te houden. De lezer vindt hier slechts de besten van hen, enkele dichters, die misschien ondanks zichzelf bepaalde merites hebben. In elk geval moeten we nuchter vaststellen, dat de poëzie der ‘dichters van morgen’ voorlopig niet groot van allure en geestelijke afmeting is. Maar wel móói, dat is waar, en soms bepaald interessant. En ik vind dan ook eigenlijk, dat ondanks al mijn bedenkingen, deze bundel een ‘opmerkelijk’ boek is geworden.

Welke feiten en overwegingen tot het verschijnen van *Dichters van morgen* de stoot gaven, heb ik al aangeduid. Ik dien hier ook nog iets te zeggen over de wijze waarop ik aan mijn ‘materiaal’ kwam. De basis van deze bundel werd gevormd door poëzie van enkele dichters die mij in 1957 en ten dele al eind 1956 boeiende manuscripten ter publikatie in *De Windroos* hadden toegezonden, - manuscripten waar ik helaas geen plaats voor

had. Dit gevoel van spijt bracht mij op het eigenlijke idee. Verreweg het grootste deel van het hier bijeengebrachte resulteerde toen uit een oproep van de Uitgever tot deelname aan de *Windroos-poëzieprijsvraag 1957*. Zij die op 1 januari 1958 niet ouder waren dan 35 jaar en van wie nog geen officiële bundel poëzie het licht zag, werden uitgenodigd vóór 3 januari 1958 enige proeven van hun werk, ten hoogste 5 gedichten, aan de uitgeverij toe te zenden; wat naar het oordeel van de *Windroos*-redakteur daarvan het beste was, zou in een bloemlezing worden samengebracht, terwijl voor het beste van het beste drie prijzen en drie ‘troostprijzen’ beschikbaar zouden worden gesteld. Het aantal inzendingen was verbluffend groot: 428 aspirant-dichters en dichters zonden gedichten ter beoordeling.

Ik moet overigens bekennen, dat ik mij aan de bovenomschreven wedstrijd-voorwaarden niet geheel heb gehouden. Niet alleen dat ik de door mijzelf gekozen gedichten, die het begin van deze bloemlezing vormden - niet onreglementair trouwens - heb aangemerkt als voor 3 januari 1958 te zijn binnengekomen, maar ook heb ik vele na die datum ontvangen gedichten niet van deelname uitgesloten, ja, heb ik achteraf zelfs nog enkele dichters, van wie ik het werk de moeite waard vond, persoonlijk tot medewerking aan de bloemlezing - en dat wilde praktisch zeggen: óók tot deelname aan de wedstrijd - uitgenodigd. Juristen, ambtenaren en schoolmeesters mogen mij dat euvel duiden, ieder ander zal ongetwijfeld van mij willen aannemen, dat ik met de beste bedoelingen handelde en dat de bloemlezing er alleen maar bij gebaat is geweest. Ik meen trouwens zonder meer te mogen aannemen, dat ook de onmiddellijk betrokkenen, de dichters zelf, geen behoefte hebben, mij verwijten te maken, al is dan één der troostprijzen terechtgekomen bij een dichteres, die op niet geheel ‘regelmatige’ wijze heeft meegedongen. Het bleek nl. niet wel doenlijk, precies aan te geven, van welke dichters de inzending wèl op het in de oproep gestelde tijdstip aanwezig was en van welke dichters niet, en welke gedichten van andere dichters reglementair wèl mochten meedingen en welke niet. Slechts één van de in dit boek vertegenwoordigden deed geheel hors concours mee, overigens eveneens op aandrang van mij: BAB WESTERVELD. Een man, wiens jeugdzonde - de publikatie van een bundeltje bijzonder slechte, gelukkig bijna onopgemerkt gebleven gedichten - zich nu alsnog heeft gewroken: ik meende hem, als de enige

‘dichter van gisteren’ niet voor een prijs in aanmerking te moeten laten komen. Hoe dan ook, men zal hebben begrepen, dat al mijn daden en wandaden in verband met deze bloemlezing voortkwamen uit de wens, een *representatief* boek te maken: een soort pendant dus van mijn andere bloemlezing *Stroomgebied*, die eveneens pretendeert representatief te zijn. Welnu, ik geloof dat ik in die opzet redelijk wel ben geslaagd, ook al zijn er misschien nog 59 gedichten-schrijvers in Nederland, die een plaatsje in deze bloemlezing waard zouden zijn geweest. Slechts van drie mij bekende dichters betreur ik, dat zij ontbreken: behalve van de reeds genoemde HANS SLEUTELAAR, van SUSANNE LECOINTRE en GERRIT-HUGO PRONK, welke laatste overigens binnenkort zal debuten.

Het is uiteraard niet, om ook maar iemand in zijn oordeel te beïnvloeden, dat ik nu tenslotte mijn voorkeuren ga kenbaar maken. Men is volkomen vrij, andere gedichten te prefereren boven de door mij aan de Uitgever ter bekroning voorgedragene. De lijst der prijswinnaars ziet er als volgt uit:

Eerste prijs:	DICK STEENKAMP	DRIE DAGEN
Tweede prijs:	PETER BERGER	IK WOONDE WEER
Derde prijs:	HANS REDDINGIUS	HERFST
Eervolle vermeldingen:	FREDERICE KALMIJN	HIER GEEF IK TIJDELIJK MIJN HAND
	MISCHA DE VREEDE	ALS EEN TEMPELDIER
	HAN FOPPE	ZEER ZEKER MIJN GELIEFDE

Een enkele opmerking wil ik hier nog aan toevoegen. Zoals de meeste van dergelijke prijsvragen, had ook de *Windroos-poëzieprijsvraag* een paar voor mijn eigen besef onbevredigende kanten. Zou het er niet om zijn gegaan, aparte gedichten, maar de bijdragen als totaal te beoordelen, dan zou mijn decisie op enkele punten zeker anders zijn uitgevallen. Overigens is er onder de laureaten geen, van wie ik het bekroonde of eervol vermelde gedicht als een opmerkelijke uitschieter zou beschouwen,

vergeleken bij zijn of haar overige werk. - Een tweede moeilijkheid was deze: In de praktijk der beoordeling bleek, dat de leeftijdsgrens toch eigenlijk te ruim was gesteld: de oudste in de bloemlezing voorkomende inzender is ruim tweemaal zo oud als de jongste! Dat dan verschillen in rijpheid, ook dichterlijke rijpheid, een rol gaan spelen, ligt voor de hand. Doordat ik mij daarvan zozeer bewust was, is van de weeromstuit mijn beoordeling mogelijk een tikje ten gunste van de *jongeren* uitgevallen, ook al ging een van de ouderen met de eerste prijs strijken; maar de jongeren zijn tenslotte degenen, ten aanzien van wie aanmoediging het meest op zijn plaats is.

Intussen is deze bloemlezing allerminst bedoeld als een eindprodukt, dat zijn doel en waarde in zichzelf heeft: een vrucht om te consumeren. Ik zou nog eens speciaal op de pit van deze vrucht, de kern ervan willen wijzen. En niet alleen in zoverre stel ik mijn hoop op de erin besloten kiemkracht, dat ik mettertijd opnieuw een dergelijke bundel hoop te doen verschijnen¹, maar ook in zoverre, dat sommige der hier vertegenwoordigde dichters er misschien gauwer 'hun kans' door zullen krijgen, - de kans die zij verdiénen!

Tenslotte wil ik hier mijn vriend, de dichter W.J. VAN DER MOLEN, en mijn vrouw danken voor de hulp en bijstand mij geboden bij het doorwerken van de inzendingen en bij het doorhakken van sommige knopen.

Amsterdam, juni 1958

AD DEN BESTEN

1 Zij die op 1 januari 1960 niet ouder zullen zijn dan 30 jaar en op dat moment geen officiële bundel hebben gepubliceerd, kunnen hiertoe reeds nu hun werk, ten hoogste vijf gedichten, doen toekomen aan Ad den Besten, Nicolaas Maesstraat 141¹¹, Amsterdam-Z., onder vermelding van biografische (en eventueel bibliografische) gegevens, zoals achterin deze bundel van elk der dichters vermeld, en met bijsluiting van antwoordporto. Men dient er dan echter wel op te rekenen dat bericht over de inzending enige tijd op zich kan laten wachten.

Bart Bos

Eens

ik heb altijd een schone zakdoek bij me
 om het bloeden te stelpen
 ik heb altijd een zakmes op zak
 om de giftige beet van de adder
 kruisvormig in te kerven
 en wierookstokjes om reukoffers te branden
 een zaklantaarn om mijn weg door
 de knekelhuizen te verlichten
 pleisters voor mijn handpalmen
 ellebogen en knieschijven
 die ik dagelijks wond bij het vallen
 een veiligheidsbril voor mijn ontstelde
 ogen als steenbokskeerkringen
 oorbeschermers voor de onbeschermd schelpen
 van mijn oren en een muilkorf
 opdat mij niet ook nog
 de tong wordt
 uitgerukt
 en altijd een heel schel zilveren fluitje
 om het onrustig krijsen van de
 verschrikte vogels te overstemmen
 eens op de berg
 ararat

Sonnet

ik ben een baron uit lijfland en koerland
 ik streel je lijf open als een duif
 ik streel je ogen dicht
 ik wandel in je slaap

ik ben een rijk man ontzettend rijk
 ik ben geen baron een keizer
 ik ben een keizer met zijn zakken
 vol kastanjes en een tas vol kleurkrijt

ik laat een boot bouwen
 een blauwe boot met blauwe zeilen
 en een blauw minuskuul stuur

ik weet nog een eiland en luister:
 alle vogels hebben hun nesten gebouwd
 behalve jij en ik

Barok

de zomers toen wij in oude autoos woonden
 op warme dagen probeerden wij
 het telen van kabouters in goede tuinaarde
 onder een glazen stolp vol zuchten
 steeds als het mislukte lachten wij
 tegen elkaar ondoorgrondelijk

toen leefden wij als meneer vivaldi en mevrouw
 d.w.z. onbezorgd als paarden
 als het onweerde hielden wij onze oren dicht
 aten onbekommerd sardines en
 lazten in vleeskleurige brochures

en inderdaad wij waren meneer vivaldi en mevrouw
 d.w.z. een roodharige priester met zijn viool
 spelend de luit en de allemansvedel
 armlastige stadsmuzikanten wij
 de hele dag maakten wij hoofse muziek

in de zomers toen wij in oude autoos woonden
 kuis fier en ondoorgrondelijk als paarden
 even verstandig en even elegant
 volkomen barok en volkomen
 harmonieus en gracieus
 en even ondoorgrondelijk

Nora Petit

Evangelie

Het is tussen de bomen bezig
 ergens op aarde zichtbaar te worden
 het is ook op de straten
 en in de huizen der mensen
 in het glimlachen der handen
 je zou het elkaar willen toeroepen
 met een gezicht vol lippen
 de dieren weten ervan
 het staat in hun ogen
 even helder geschreven
 als in de gedachten der profeten

er is een begin van liefhebben

in de plantsoenen der steden
 het koeren der duiven in de goten
 het voorbijglijden der schepen

o de wereld kan niet anders eindigen
 dan op deze wijze

*

[De tedere bomen zijn zo stil]

DE TEDERE BOMEN ZIJN ZO STIL
 ik wil ook stil zijn als een winterboom
 onpartijdig wachtend op de lente
 in bloei geraken en
 vrucht voortbrengen
 mijn bladeren vangen het gerucht op

op deze wijze kan ik zeggen
 wie ik ben

[Ik lees je nu als een boek]

IK LEES JE NU ALS EEN BOEK
 dat ik al jaren ken
 ik zit veel in je
 te bladeren
 vraagtekens bij ieder hoofdstuk
 hier ben je in een sprookje beland
 maar ginds zijn de dagen
 onwaarschijnlijk kort
 volgens de kalender gebeurt er niet zo veel
 tussen de regels loop je naar de ontknoping

*

[Zal ik de schepen dan verbranden]

ZAL IK DE SCHEPEN DAN VERBRANDEN
 het huis vaarwel zeggen
 de deur zacht dicht doen
 niemand zal gaan kijken
 ik was al bezig te verdrinken
 niet in helder water
 maar in het koude leven
 dat mij de adem afsnijdt

als wij samen zijn verdronken
 zullen onze handen herkend worden
 het geloof dat zij beleden
 iemand doet het licht over ons uit
 wij worden blootgelegd in aarde
 onleesbaar door langzaam vergif

het staat duidelijk voor de kantlijn
 onze namen worden niet verwisseld
 wij zijn niet meer dan een voetnoot
 op deze en deze bladzij

[Zolang ik zal geloven]

ZOLANG IK ZAL GELOVEN
dat liefde het enige is
zal ik gelukkig zijn
de duiven zijn teruggekeerd
niet op de berg van leven
maar in de bomen voor het huis
ik leg mijn leven in de schaal
van het ogenblik
ik smaak naar een kleine appel
uit het fruithuis

Ben Wolken

Een onbekende

I

Misschien hervind ik hem in zijn gebaren
wanneer ik vertel wat in mij omging.
Omdat ik zo klein ben zal hij niet luidkeels
zeggen wat ik in de wet kan lezen
en uit mijn buiging zal ik zijn ogen
trachten te raden zonder te kijken
en ik zal vreemd zijn goed zijn zacht zijn
en hij?

Ik zal niet vertellen wat in mij omging
maar zonder te denken zal hij het weten
en zonder te spreken zal hij klagen
dat ik hem niet gekust heb
dat ik hem niet verteerd heb
en toch hij had mij een mond gemaakt.
En ik zal klein zijn laf zijn dood zijn
en hij?

Ik zal toch vertellen wat in mij omging
en wel is spreken slechter dan kussen
en wel is spreken minder dan eten
maar hij heeft mij een mond gemaakt
en met het gezicht bedekt misschien
hervind ik hem in zijn gebaren
de fluitende zweep en de heffende
hand onder mijn elleboog

en gestriemd zal ik staan en ik zal
groot zijn.

II

Boven alle vlees
 treedt gij; in uw adem
 vallen keurtroepen dood
 dansende volken verdampen
 in uw blik; en
 cederbossen knakken
 over de rand van ravijnen
 als gij uw handen verlegt;
 uw voet gaat over alle vlees.
 En intussen speelt
 mijn geest flageolet
 achter een glazen stuwdam
 om geweten te hebben
 van alle vlees,
 fluit tegen oceaan;
 en niemand weet hoeveel centimeter
 mij van uw groene waanzin scheidt.

Mozart

Misschien wel dat de pure hemel
 in je muziek geloofbaar is
 omdat je leven een barre
 hoop zand moest worden

misschien wel dat je graf
 onvindbaar blijven moest
 omdat het zand nu op gaat stuiven
 telkens wanneer een wetende

de dirigerstaf heft.

Dageraad

Ik vind linnen licht
naast uw hoofd
maar het heet geen dag
onder uw bleke ooglid

spinnen van licht
kruipen over uw schouder
en ik hoe kan ik wakker worden
die niet geslapen heb

de wegen beginnen te leven
achter uw gestrande handen
er gaat een visser op pad
hoever achter uw geknakte rug

zouden we niet liever
de lamp maar uitdoen
hij heeft zich overleefd
in dit misboren licht

*

[Zeg mij de naam die hij is]

ZEG MIJ DE NAAM DIE HIJ IS
zeg mij voor het te laat is
de naam die ogen en mond heeft
dansen kan en kastelen bouwen

voor mijn beminde blinde
spelertje met de macht die
slaap geeft en wakker worden
voor mijn doosje muziek mijn

luister ik weet de naam niet
de ene en ook ik weet niet
hoeveel tijd tot de sterren
losgaan van zijn vensterglas

van mijn dromertje van mijn wilde
spelende bloed van mijn bloed
mijn torentje bussekruit
neuriënd ogenblik

zeg mij de naam waarin ik
houden kan wat hij is
de enige goede
die slapen kan onder de maan.

Wie hem gaat zeggen hoe ver
hij van de sterren is
zeg mij eerder hoe heet mijn bloed
betere bloed van mijn bloed

J.H. van der Starre

Konzert in Schönbrunn

Mijn avondkasteel mijn klaagviool
zie ik loop te hoop een dromedaris tussen porceleinen

Wat is het ingetogen
trekken der snaren
en een buiging van omstanders
anders dan deze
hof van eden
verspeeld?

Mijn wieg stond tussen spiegels en mijn hart
gaat klinkend samen in de hoge zalen

De weelde van de zomer

Een park is een pauw in de stad
een trotse slang bij de hemel
- niet leeg zoals in de winter
vreemd tussen huizen

ik wil een park voor de lente
om nieuwe bomen te vinden
en overjarig gras, geen
gras om een glooiing verlegen

ik wil een lente nog anders
met nergens te weinig bomen
het water teveel want de paden
verlies ik liever voor ogen

ik wil een lente maar zwaarder
misschien wil ik toch zomer
wil ik toch ernstig van
hier zijn een avond gevaar

ik kies mijn leven steeds beter
 ik woon al een park voor de zomer
 de slang van de dood in de stad
 wisselt langzaam van boom in het donker

Andante ma non tanto

Bij avond onder de hemel
 schuilen de bomen boven de mensen
 sluipen de bomen schuil bij
 het dichte veld van de hemel

al in het voorjaar van zomer
 zuchten de vogels in volle bomen
 vluchten de paren onder de groene
 huid van de aarde

Bekering

Langs mijn gehoor komt gij binnen
 - de rots die ik daar
 heb opgericht als een hinder
 verhindert u niet

ik kom langs mijn mond naar u toe
 zoals ik een leven lang, half
 wendend naar allen en
 half gekeerd naar mij
 woon in de poort van mijn mond

en ook nog mijn ogen heb ik
 en altijd mijn handen
 geef ik gretig weg

- ik vraag nog aan wie

Dick Steenkamp

Drie dagen

Vrijdag
 ben ik openslaande deuren uitgegaan
 heb ik op het gazon
 scherven namiddaglicht
 in gele dozen verzameld
 een gesprek in een late taal gehouden
 forellen uitgezet in de vijver
 onder de bomen een papieren roeiboot
 om mijn hart gevouwen
 ben ik naar zeer diep water
 scheep gegaan

hoorde ik nog
 een militaire kapel
 een tent muziek opzetten
 toen het zacht ging regenen
 heeft een man in het wit
 over het water 'game' geroepen
 werd het park
 voor het publiek gesloten

ben ik luw geworden
 heb ik gekwetste vogels
 uit het riet gehaald
 en een voor een in mijn hart gezet

Zaterdag
 heb ik mij honderd jaar
 te slapen gelegd
 een gestrekt lichaam lang
 heb ik nagedacht
 het was niet veel, niet ver:

een schouderbreedte breed
 een armlengte lang
 een handpalm vol

ik heb een grafje gemaakt
 voor een wezel
 uit dood hout heb ik letters gesneden
 ik heb woorden gelijmd met speeksel
 en een tiental zinnen in de zon
 te drogen gelegd
 vijf aan mijn linker
 vijf aan mijn rechterhand
 daarvan waren de beste uitneembaar
 in moeite en verdriet

Zondag
 stond ik op in een boom
 hoog en lichtlenig
 betrok ik hoge wind
 uit grossierderijen aan zee
 ik zaagde taksgewijze
 figuren in de hemel
 ik wierp schaduw over een veulen
 ik bouwde een luwe behuizing
 voor bejaarden
 mijn bladeren vielen niet
 al wat ik deed
 gelukte

*

[Ik wil in het zwart een wandeling gaan]

IK WIL IN HET ZWART EEN WANDELING GAAN
 met mijn geliefde vrienden
 de goedmoedig behaarde
 de zachtgevederde vrienden
 ik wil in het zwart een wandeling gaan
 door het park van de tien fonteinen

ik wil in het licht een schemering staan
 met mijn bedroefde handen
 godsdienstige liederen slaan
 op bekkens van het berouw
 op de cimbaal van de boete
 ik wil in het licht een schemering staan
 barrevoets op de hoeken der straten

ik wil in de taal een handeling zijn
 een brief van vriendelijke eenvoud
 aan mijn broeders in amsterdam
 genade zij u en vrede
 ik wil in de taal een handeling zijn
 der apostelen van het noorden

Ontleding

ik heb hier een zin lieve mensen
 ik schrijf hem krijtwit op het bord
 dat de oude marcus hier plaatste
 in de jaren vijftig ontwaakt hij
 zijn stokhouten lijf, het beweegt
 het ontbot en zet bloesemend vrucht
 het plaatst zijn ziel op een grijze ezel
 maar ik zei u ik had hier een zin
 bepalen wij ons tot de ontleding
 wij vinden het onderwerp vragende
 wie plaatste het bord op de grijze ezel?
 de oude marcus, hij deed het behoedzaam
 derhalve is dit het onderwerp

maar zolang wij schrijven onze vader
 onze broeder behuwdbroeder marcus
 hij ging heen, nog geheel onverwacht
 men heeft hem gezien bij de ezel
 aan de overkant van het ei
 zolang ontgaat ons het gezegde:

geen ding geschiedt er ooit gewisser
dan dat de ebbenhouten marcus eens
zijn ziel aan een grijze ezel geeft
derhalve is dit het gezegde

rest ons een enkel woord mijn vrienden
zoals het woord er en iets en ergens
wij noemen ze voornaam en onbepaald
maar de oude marcus toen hij ontwaakte
in de kanselarij wist hij beter
mijn god, niettegenstaande het weer
een winterdag in de vijftiger jaren
bloeit aan zijn hoofd een hyacint
hij tooit zich met een palmtak
en plaatst zijn ziel op een grijze ezel
dit is bepaald en een voornaam gebeuren
derhalve is dit de bepaling

Jan Zitman

Bergün

Bergün - de trein stopt langs een plank van sneeuw
 hier is de winter in zijn laatst kwartier
 de stilte zegt het vriest hier al een eeuw
 de wind heet het te liegen aan 't portier

maar ruikt nog zo kraakhelder naar de dennen
 dat men de skiërs in hun recht vindt staan
 als wollen beren stappen ze op ons aan
 hun benen moeten weer aan lopen wennen

nu is de dalkom zo vervaarlijk stil
 dat men het bruisen van de beek kan horen
 de trein glijdt weg hij waagt een korte gil
 we krijgen aanstonds weer de wind van voren

Wallensee

de trein van heimwee scheert langs 't pauwblauw meer
 zó rakelings - hij krijgt haast natte wielen
 wij zitten hier met honderd dode zielen
 en zijn met brood en koffie in de weer

en o die drie spiesdunne populieren
 een landtong biedt aan Artemis asiel
 ofschoon het broer Apollo niet beviel
 wegens de folders en de formulieren

o Goethe zat je hier zo stomvervaard
 klassiek te zijn met rust in alle toppen
 wij zijn te uitgelezen om te stoppen
 trouwens er is geen pad meer ongebaand

de trein van heimwee vlaagt langs heel dat meer
 en eigenlijk is men ook wel ontroerd
 (omdat men er zo snel langs wordt gevoerd)
 o meer o diepbedroefde pauweveer

De tocht

het hert waarvan vaak snoevend sprake was
in kamers waar zij mij 't gelach betaalden
zingend en kaartend om het nooit behaalde
ik vind het zwoer ik bij het zesde glas

een was er die dan wel mijn gids wou wezen
de morgenkou beet in ons slaapgezicht
tussen de bomen groeide 't eerste licht
toen wij de verse sporen konden lezen

en vorderend langs de boomgrens namen wij
beurtelings steekproeven in verborgen dalen
een schaduw dreigde lang ons in te halen
en schoof dan eindelijk voorgoed voorbij

die avond in de berghut dronken wij
ons zwijgend nieuwe moed en warmte in
ik dacht maar aan één ding: als ik dit win
ben ik de vreemdeling toch meer dan zij

- 's nachts staat een roerloos moederschaap teloor
boomtakken, dunne vingers van de dood,
wiegelen scherpe stroken nieuwe sneeuw -

een man volgt haastig ons vervagend spoor
hij tilt het schaap, het is zo zwaar als lood
ik zie hen na en onderdruk een schreeuw -

des morgens keerden wij in 't dorp terug
ik zweeg vervuld er viel niets uit te leggen
het hert bestaat was al wat ik kon zeggen
men lachte en toonde mij de norske rug

Bab Westerveld

Brood en wijn

De mannen hebben het vuur gevonden
de mannen hebben de kruik gebakken
de mannen hebben het brood gebakken
de mannen hebben de wijn
de meisjes hebben de kruik gebroken
de meisjes hebben de wijn vergoten
de meisjes hebben het vuur verdrongen
de meisjes hebben het brood.

Moedige pelgrim

Moedige pelgrim ik vraag je
het vuur dat het hout draagt
ik draag je de rook op ik schenk je
de zee want de vissen ontspringen
de dans en zwemmen steeds grotere
vissen binnen - de vissen vergissen
zich niet - pelgrim ik vraag je
het vuur waarin je de wind drijft
want het hout dat het bloeiende was
neemt de houding aan van het dorre
de vruchten gewond onder het wiel
van de zon pelgrim ik spel je
de pijn van pijn want naakt
is de poort en hier is de sleutel
in zee gevallen hebben de klokken
geluid hebben de schelpen
van horen zeggen pelgrim
waar is je staf die water slaat?
geef mij je mantel

Kleine lofrede op mijzelf

I

Wat moet ik zeggen
 van de avond als het avond is
 en iedereen ziet het en zegt:
 het wordt al nacht,
 het vee en de bomen kunnen buiten blijven,
 maar binnen gehaald worden
 de kleine veete en de twee weten meer dan een.

Beter is te zeggen:
 je hebt een spoor gedrukt in de dag
 maar de avond staat boven
 de rand van de dag
 en niemand die het ziet en zegt:
 je laat een spoor na
 onder het oppervlak van de nacht.

Wat moet ik zeggen
 van de avond als het avond is
 en iedereen ziet het en zegt:
 morgen binnenhalen
 de oogst.

II

Zie je: je kunt je ogen niet geloven; de kleine
 uitblinkers oog in het dorhouten stamhoofd
 gesneden. Een steenworp van hier ligt
 de steen daarachter verschuilt zich de aarde

Je kunt een wissel trekken op wat je toekomt
 een nacht op het rad gespalkt rondrijden
 en bevend in de ochtend in de ogen
 het evenlicht herstellen voor de spiegel

Maar wat kunnen wij doen met weinig avond
vrouwen onvruchtbaar gegroet in het langs
wandelen - de leden bewegen afwijzend
de vogels geland op richels in de ruimte?

Begeven kunnen wij ons een steenworp van hier
naar de aarde bij 't vallen der eerste vrouwen.

III

Dit is het geluid van weinig leven. Aan de klank
hecht zich behoedzaam muziek. Hoor wat ik zeg.
Zovaak al gehoord: geen vrucht heeft de bloesem gekend.
Zo het zo zij: waar sterft de vader? waar leeft de moeder voort?

Hoor. Aan de klank hecht zich behoedzaam muziek.
Hoor wat ik zeg: de moeder wordt later haar zoon.
Zo is de mens: een veelvoudige akker. Slechts de oogst
kent de maaier bij name. Zie je mijn vruchten maaier?

Zo gaat de mens beschrijvend met kortademig leven
de lange adem des doods. De maagd vrouw gepijnigd noemt het
kind dat breekt door het vlak.

Dit is vermengd het raadsel met de stof waaraan wij gewennen:
het brood als een graf, de wijn een zachte lijkkoets
en weer de mens, die de mens doet uitgeleide.

Daarom mijn zoon noemt het geheugen mij: niemand verdenkt mij.

*

[Ontstonden]

ONTSTONDEN
streng tussen abel en kaïn
meester tussen heer en horig
meer tussen vis en vogel
min tussen een en ander

maar salomons wreed zwaard
 maar salomé's tedere hoofdschotel

Twee halve vogels

Ik richt voor u op - maar voor jou - een boombos
 met daarin zonlicht om schaduw te geven
 en een ontwortelde boom ter overpeinzing
 neem plaats en beluister de vogelstilte

Want ik nam mijn pen op een ongeveerde
 eenvoudiger vogel mijn pen nam het woord
 gaf het een deur en een dak kortom hoofdstoten
 het tekent mij het woord is gevleugeld en vluchtig
 tekent gelijkens het lijkt het woord lijkt sprekend
 maar zwijgt want de ogenpartij heeft het gezag
 van de mond overwonnen en vlucht op het teken
 dat vogels vernemen een verdreven gespleten vogel

Ik luister voor u - maar voor jou - naar de vogelstilte
 op een ontwortelde boom in mijn boombos
 want langer woont onder ons het verdrevene

J. Valentin

Patiënt

Gij zijt een wezen dat hermetisch sluit
en slaat mij gade door uw sleutelgaten;
in de prothesen van uw ledematen
beweegt gij u, ergens van binnenuit.

Een zenuwtrekking doet uw handgranaten
ontploffend aan de weerstand van uw huid;
dan stapt uw stem bukkend de holte uit,
de ruimte in die duizelt van hiaten:

‘De wereld is een buitenhuids complot;
belegerd in mijn lichaam door reflexen,
houdt ieders blik mij vlijmscherp onder schot.

U kent de code van mijn letterslot,
u bent de bode die mijn woordcomplexen
moet spellen door de haarspeldbocht naar God!’

Psychiater

Hij zit, geschedeld als een testpilot,
te wiegen op zijn schietstoel; niet te pellen
het brein dat woekert in die okkernoot,
fossiel gefronst uit weke fontanellen.

De cockpit schemert naar een moederschoot
vol vloeibaar hoornvlies van ontstolde schellen;
de handschoen van een stem sopt korstig brood
waar lymphen willoos uit het rotsbeen wellen:

‘Vóór het gesteente was woestijn moeras,
vóór het gebeente waren pezen spieren:
speling en spanning van melodisch ras.

Adem de ruimte van de oerborstkas
als wij motorisch door de rijmuur gieren
naar God - een woordgolf van elastisch gas.'

Inslapen

er is geen kustlijn tussen nu en later
het is geen land meer en het is geen zee
het zijn de wadden van het avondwater
de wind waait doelloos en het waden gaat er
al dieper nachtwaarts met de stroming mee

men kan niet denken en men kan niet dromen
gedachten drijven als verdronken vee
aan vaste voeten wordt de grond ontnomen
men kan niet zinken en men kan niet stromen
en men blijft waden tussen land en zee

een dunne mist maakt alles desolater
de volle maanschijf wordt een lege c
lethargisch smaakt de adem van het water
de damp verdicht zich en de dood beslaat er
de laatste blikken op de wereld mee

slapen is doodgaan en van leven dromen
een nachklang toeven bij euridice
om op een zandbank zonder plant of bomen
waar wind en nacht vermoeid tezamen komen
haar lief te hebben tot van lieverlee

was het de nevel of het wassend water
daalde het duister op de wereldzee
een laatste meeuw woei dood tegen het water
dat woest en leeg was want eerst eeuwen later
zou god gaan scheiden tussen land en zee

Charlotte Keuning

Herfst

twee jaargetijden bundelden mij samen
 en verlieten mij doch dit seizoen
 blijft staan in mijn vergaan

ik herfst al in mijn overgave
 er vriezen scherpe nachten op mijn hoofd
 van gestold rood draag ik een vrijdagsmantel
 de schutkleur van een koninklijk groot leed
 en ik draag op de palmen van mijn handen
 twee dahlia's zo rood als vermiljoen
 mijn oppervlakten zijn van geselvlagen
 de eerste boom die langs zal gaan
 en zich van zijn kleed ontdoen
 zal mijn kruishout dragen

Rijden door Genesis

alleen de auto gaat nog te voet
 ik moet zittend zwerven tussen stalen wanden
 door wat me jaren ontnomen is
 nu graaft hij dalen met zijn handen
 en werpt bergen op
 hij vormt schuchter zilveren berken
 en nog duizend houten bomen
 nauwelijks houdt hij me bij
 zo snel nader ik zijn werken
 zijn koeien liggen nog gevouwen
 maar net volgroeid binnen mijn kijken
 van klei zijn zijn varkens nog

de kruisen van telegraafpalen
 staan zonder lichaam opgesteld
 via koortsachtige draden smeekt een stem:
 schep toch hem

Politiebericht

in een oktoberavond verdwenen 17 jaren
jentje wijnalda is hun naam
ze woonden aan de herfstweg
achter geel trompetgeschater

sign. hun ogen toeven in nevels
hangend bruine haren varens
zacht en droef is hun dragen
mantels van zijde en paars
ze vluchtten in de avond onder
dekking van de kleien wolken
die een jeugd boetseerde
zwanen en prinsessen grijs
als vertelsels
het spinrag van hun dromen brak
in cijfers van de stad
geluiden van telexmachines
houden een drijfjacht op hen

het donker at hun spoor vanaf het feest
opsp. verz. ongeluk gevr.

Liften

wij ijlen stersnel door de nacht
over zilveren kanalen autolichten
langs vlammen van witte boomstammen

in de klok is het nog donker
niets kauwt de tijd
de vertelde god vlucht op handen en voeten
in het boek
hij verliest zijn gleufhoed onderweg
ik ijl voort naar mijn oorsprong
over het naderend einde

Reizen

de snelheid schuift het bezit van de morgen
in het nu en toen
een kalf met zwarte wangen
springt mijn gebloemde blijdschap in
de weiden knielen om te drinken

de reis slingert zich van het lachen om mijn hart
het huis van tante griet
staat beduimeld door herinneringen
aan de bocht
met vroegte krijtwit op de bleek
jonger kon ik er logeren
en voor het slapen gaan bekeek ik het
en legde het dan onder mijn kussen weg

verder hangen de wegen slap
tussen de middaghoogten en
de bomen lopen op hun laatste benen
traag door de bossen
de draai gaat wijder om de bocht
schaduwen schuilen achter
het huis van tante griet
tegen de reis van de zon

nog later strooien vogels suiker
op de avond
als een moment zie ik het huis weer
maar de nacht stopt het
onder het kussen van dit lied

Paul ten Hoopen

Vrouw in gesticht

Ik zie haar jaren ouder:
een stilleven te moe om te bestaan.
Zij zeurt iets van kurken op het water,
weekendschepen die hijgend de bocht om varen;
en wanneer ik wat wil vragen
over het kleine treurspel van haar veertig jaren
tracht zij vergeefs de dieren te verjagen
die aan haar smalle schouders grazen,
haar leegdrinken, eer de winden
wat mismoedig spelen met haar dode haren.

Vast voorjaar

Er zullen altijd wel weer
vrouwen in het groengestreeld plantsoen
als bloemen opengaan,
het voorjaar voller maken, met hun borsten groeten,
wat landerig het paren van de eenden gadeslaan.
de goden slapen toch of broeden veel te lang.

Bij late zee

Bergen drijven redekavelend over en voorbij

Alleen wij
binnengeloodst door de tuimelende stem van het water
ademen later,
wanneer schepen geeuwend
als honden ontwaken

Dan flirt de zee.

Gerard Heederik

Sacraal

mijn handen
gewoon
naar je toe denken

en dan
van je lezen

met vingertoppen
van je houden

uit je letters
niet meer weggaan

je heilige bladzijden
blijven omslaan

Geluidloos

met stille oren
tegen de wereld
aanliggen
de domme geluidenmakers
alleen maar aanzien
en ze wegdenken
in een blauw
van achtergrond
met zachte lippen
aan de bloemen
kleuren proeven
een ogenblik
gewoon maar
van mezelf zijn
buiten het geluid

Haast van glas

het gras is voor
 de kinderen
 om met blote voeten
 op te spelen
 de grote mensen moeten
 er heel voorzichtig
 omheen gaan omdat
 hun schaduwen te zwaar
 te ongelovig wegen
 het gras is voor
 de kinderen
 de nieuwe fantasie
 de dungeblazen ruimte
 haast van glas
 de grote mensen moeten
 er omheen gaan

*

[Languit]

LANGUIT
 naast mijn schaduw liggen
 en toezien
 hoe het licht
 zich zal vergissen
 aan mijn eigen voeten
 mijn handen
 zo maar
 naast mij neerleggen
 en van de schaduw dan
 niets meer begrijpen

Anneke A. Chr. ten Berge

Voor metamorphose Ovidius gevraagd

oude sprookjes wandelen in nieuwe
 klederen en lachen met elkaar zwanen
 ontdoen zich van hun vederen worden prinsen
 en stoeien met elkaar koeien loeien
 dat alles veel gewoner is kikkers kwaken
 dat Johannes een dromer is maar ik
 die van deze moderne eeuw ben
 hoop dat ik morgen een leeuw ben

o o wat zal ik heerlijk brullen
 woorden als bandeloze krullen zal ik
 uit de bergspelonken galmen wild
 zal ik rennen tussen de halmen en
 in het woeste gras onder het lommeren
 zal ik slapen als een welp en mij
 nergens om bekommeren

Verlangen

verliefde varens wuiven door mijn
 ziel winden verhuiven de blaren zacht
 schrijden hinden voort hun
 weemoedsogen wijd geopend
 o laat mij zacht schrijden over mossen
 met lichte zolen ongeschoeid de bossen
 roepen mij het water van de vijver lonkt
 mij zie zie kleine vleugellichte
 libellen hoe ze elkaar hun zovende
 geheimpjes vertellen ik hoor ze hoor ze
 zachtjes zachtjes op mijn zolen hurk ik
 tussen witte en lila violen zelve bloeiend
 in mijn zomerse jurk ik
 ben gelukkig de blaren huiven huiven
 verliefde varens doorwuiven
 mijn hart

Negerhymne

in negers zijn wijde geluiden
en achter hun donkere huiden stromen
de donkere heimwee-stemmen
hoe zullen wij ooit ten volle de dromen
van snikkende saxofonen
beminnen de liederen die als meerminnen
uit vlooden naar boven geheven hun
kleine gezichten staan hoog
en schoon boven water te beven ze
lachen maar land bereiken ze niet
hoe zullen wij ooit ten volle de tonen
van snikkende saxofonen
beminnen want in negers zijn nauwe
kanalen van heimwee verbonden
aan moeders die hen uit schalen
van eenvoud lieten eten
hoe zullen wij ooit ten volle de tonen
van snikkende saxofonen beminnen
en de blinkende ogen die daarboven staren
of de jaren wegvielen in zielen
van negers zijn wijde geluiden en achter
hun donkere huiden stromen de dromen
van heimwee en deinen de zee uit
op boten

Kris van de Velden

Ik kan er niet tegen

en kerf met glas
in je achtergelaten lijf
jankend tegen mijn spiegelbeeld,
omdat er niemand is.

Omdat er niemand is
die de puzzle kan oplossen.
Ik kan de prijs niet winnen
en met een troostprijs
zou ik tevreden willen zijn
als ik kon.

Ik kan niet
met een boot rondvaren
over water zonder oever,
als de nacht zonder ster is,
als de maan en de zon
beide losliggen.

Is er niemand meer
die de glasscherven
uit mijn lichaam trekt vannacht
en de maan en de zon
vastlegt aan die ene ster.

Eugène James

Ode aan een eiland

Ik ben je niet vergeten
 ik ben je stank niet vergeten
 en je geur niet
 noch je overdadige galbaden
 je brakke water en je moedermelk evenmin

Nog hoor ik je kinderen lachen
 hun ouders huilen
 het gezang van je vogels
 onderbroken door dronken geschater
 en minnelach

Ik zie je maan
 ik voel je zon
 de passaatwinden die je geen handel brengen
 en je landschap tot een unicum waaien

Ik voel de bries van je adem
 de scherpe kanten van je stenen onder mijn voeten
 je geiten en luizen vreten de kleren van mijn rug

Ik hoor je welkom schelden tegen de nieuwgekomenen
 ik zie het klatergoud van je rijke markt
 voel de leegte van je gouden eeuw
 hoor het valse van je symphonie
 ik dans op de deining van je bongos

Ik mis ze niet
 ik mis je rijkdom niet
 je armoe niet
 je gezang en je gesnoef niet
 maar ik ben je niet vergeten.

Een waarschuwing voor embryos

Zoals de tijd loopt tussen de bergen
van het heelal, zoals de dood het leven
luikt en vogellijken verzamelt, zoals
ik ademhaal in een tuin van verwijnen

wandelen embryovogels door de schoot
van droge krekentuin in waar onkruid
groeit victoria regias haastig bloeien en
mijn middenrif mijn hart lijdelijk vermoordt

Waar blijft de erewacht van schiet- en steekwapens
het dagelijks brood van vergroeide vogels, de zalige
waarschuwing voor embryokuikens? De kleine vogels

- wat weten zij van tijd als ze net uit de oneindigheid
komen - moeten voor hun entree weten dat in deze tuin
alles de tijd moede de dood verbeidt.

Ode aan een eerstgeborene

voor Mélanie

Een akkoord geboren uit pijn en weeën
uit droevige takken en zonneschijn
ontvouwt zich en scheidt een son
een son een montuno en jou

Voor de zon mythen smeedt uit het firmament
na de maan op haar laatste tocht verzinkt
rijmen in jou, ritme, muziek,
dochter van intervallen en tijd

In de eeuwige zee waar de sterren zingen
in de eeuwige ruimte waar het zwijgen spreekt
spelen de sons in montunos in jou

Jij in een montuno
een montuno in een son in jou
juichen in de hele wijde rust.

K.N.L. Grazell

Fragment van een babysitter

nu deze kamer dan ver van het leidseplein
 ver van denver van vancouver ver van
 artaud en anderen: een wekker die
 halt zegt en een sigaret die verder brandt
 ik heb driemaal de fagot gehoord, vijfmaal
 de bazuin en ook mijn hand is tenslotte
 vermoeid van het schrijven. ook de gehele
 engel is vermoeid, hij is te nauw voor
 deze wereld en te smal om op het water
 te drijven, lach dan engel, het zwaard
 is niet zwaarder dan het licht dat wij
 op onze schouders tillen -
 hoewel
 ook ónze heupen zijn hulpeloos.

De engel van het mysterie

de engel is een open
 blad, waarin geen woorden staan,
 maar tekens, die onleesbaar
 en vaak onzichtbaar zijn.

soms echter, opgeworpen uit
 de sleur der dagen, verrukt
 iets ons oog -

dit dan is de lege bladzijde,
 waarin wij zelf schrijven en
 onze legenden, onze verhalen
 met een lach
 en verkeerd zullen spellen.

Ik t.o.v. ik

Ik ben een zonnevlek, ik mens, een storing
in een heelal van liefde - van liefde? maar
de haat dan, dit leven dan, waar komt het
vandaan, welke maag verteert de doodsangst
die wij wegpraten met elkanders lichamen?
zonder ons is er niets; zonder mij niets;
en toch - wij zijn een trilling, nauwelijks
herkenbaar dan voor onszelf, een vlinder
die vliegt van oog tot oog, en tegelijk een
abces in het daverende licht der eeuwigheid.
kennen wij? zoekend naar de zeeanemonen diep
in onze diepzee, herkennen wij nog nauwelijks.
vechtend om een hap lucht, een bete broods -
hier speur ik tot in het diepst van woorden,
zonder te kunnen zeggen, wat zijn is en het
labyrinth van de adem, wat schuld is of de
hoofdpijn van onze sterfelijkheid. er is een
deur, waarop wij kloppen, er is een rots,
waarop wij slaan, een boom, waartegen wij
leunen met het oor, en glas waarin onze ogen
liggen als een spectrale waaier - en soms wij
geloven dat het geheim ligt in een ander
lichaam, vreemd als een roofdier, vreemd als
een sterrenevel en zo vrouwen wij, grijpend
in de buik, grijpend tot midden in de dood,
weergaloos zoekend onder andermans huid -
maar onmiddellijk worden wij teruggeworpen
in de zonnevlek der werkelijkheid, een storing
van niet kennen, een adem van onzekerheid... en
vaart als een kaper de doodsangst weer in de maag.
waar is het weten nu? waar het kennen? er is
alleen nog maar de onlust in een heelal van
liefde - van liefde?

Ergens in juli dat in 1957 ligt

Ik huiver voor hen die zwerven
zoals ik zelf heb gezworven
want hun lichaam is haat

ik huiver voor de mededeelzamen
zoals ik zelf heb gesproken
want hun tong is haat

ik huiver voor hen die drinken
zoals ik zelf heb gedronken
want hun keel drinkt haat

ik huiver voor hen die eten
zoals ik zelf heb gegeten
want hun mond is haat

ik huiver voor hen die schrijven
zoals ik zelf heb geschreven
want in hun vingers huist haat

ik huiver voor hen die vloeken en lachen
die schreeuwen en in tranen uitbarsten
die ademen
zoals ik

want in hun bloed tiert de haat
de volle haat en niets dan de haat

er is weinig over aan brood voor hen
die ademen op deze wereld

er is weinig geluk voor hen
die beminnen op deze wereld

er is weinig geloof voor hen
die werken op deze wereld

er is weinig hoop voor hen
die bidden op deze wereld

er is weinig leven op deze wereld
voor hen die leven
(en eigenlijk is er veel te veel)

laat ons daarom langzaam afdalen in de aarde die wij zijn
en bloemen van woorden strooien over ons naakte lichaam,
over onze naakte pijn.

T.o.v. engelen

Bitter wordt de aarde en heeft een smaak van kervel
en alleen wat boven de aarde zweeft is van licht:
de vlinders met nylon vleugels, die een révérence maken
voor de geëxalteerde bloemen met hun petticoat van geuren,
en de jonge vogel die nerveus zijn maidenspeech houdt
voor een kritisch forum van onzichtbare engelen -

en daartussen ik, een grens
en nauwelijks ergens meer aan toe.

Nico W. Pot

Pauze

zo was dan weer de avond
 een verzoenend fluisteren van
 neonlicht en sterren na de storm
 op het balkon spraken de schurende
 tongen van dode bladeren en
 onderlangs schoof driftig vlagend het verkeer

wolken verkondigden het contract
 tussen de luchten en de bouwsels der mensen
 en als een film met een happy ending
 reikten de daken vleidend aan de heupen
 van de nachtelijke hemel
 het was of alles breed en diep gezucht had
 of nu geluk een ademnood geworden was

het was de leegte na de angst.

*

Kon ik met woorden samenleven

in oesterschelpen van ruisend zwijgen
 wonen mijn woorden
 op een rose golf van aandrang drijven
 zij weg van de visser

in kiezels glad van oeroud strelen
 wonen mijn woorden
 onder vleidend stromen vaart neuriën
 licht door water

was ik de zee een beek
 ik zou mijn woorden leren kennen in
 intimiteit.

Ik tel mijn lichaam

Ik tel mijn lichaam mijn
terzij geworpen lijf
en lig

mijn adem doofsignalen
uit een randgebied van leven
er staat geen wind
er staat geen oor op
mijn oog een dralend uitgeleide
voor stervende wensen
mijn hart een schuifeldier
vermoeid over mijn lichaam

alles blijft hangen onder dit plafond
blijft liggen op dit bed
een vrouw verzadigd

ik tel mijn lichaam, vind
de dag: een verstekeling in de avond
de stad: een afgezegde gast
die klopt aan de deur
en grijnst aan het raam

ik lig mijn lichaam, tel
de passen van de slaapwandelende dood.

Henk Kooijman

Richtinggevend

Liggend in de leeuwenkuil van het woord
 Voortdurend besprongen door taaldieren
 Strooi ik voorhistorische leesstof
 Temidden der druipende dogma's
 En verwerp de leerstellige leestekens
 De leer- en dienstplichtige letteren

Dit is een evolutie zonder evenwicht
 Een wit zonder doel
 Een eenmansklooster zonder bijbehorende domtoren
 Een deken zonder dominant-akkoorden
 Een dolkstoot en een dieplood is dit woord
 Schrikaanjagend de schilddragenden
 In hun cirkel van ikdraad

Maar de leenvorst van het woord
 Staat de leepoog van de leerstoel bij
 Het nieuwe vaers?
 De hoestbui van een holbewoner!
 Leraren de leraren
 Een leer onder de navel
 Een uitgestoken snavel
 Zeggen zij

De leenvorst en de leepoog evenwel beheren
 De hofstede van het woord
 En de hombokking in zijn klaaghuis
 Schrijft een klankleer uit zonder bodem
 Vrouwelijk vuur onder een heksenzegeel
 Bezem en stier in sappige schrifturen
 Een schoonschrift vol ruimtevrees
 Een hooglied met vette richtingwijzers
 Trage schepen voor het lome tolhuis
 Vrome fietsen in het tandeloos getij

Heden werd te Rocadour
 Waar eens werd aanbeden
 De phallisch werkzame deurgrendel
 De heer J. van Zaad tot Zand priester gewijd.

Vlist

Onder de hemel weven de wolken
 Witte lichtgordijnen
 De zon staat eenzaam en heilig
 Een hoge zachte priesteres
 In het grijze landschap
 Haar warme adem zweeft
 Boven de wilgekaden
 Zweeft over het zachte water
 Strijkt aarzelend langs
 Verweerde hofsteden
 Hier is het leven
 Een nooit vertelde legende.

Tijdsbeeld

De kunstenaar kent de kracht der gedachte
 De denkkraft van vlees en bloed
 En legt al de wijze wortels bloot
 En opent visioenen van almacht
 Maar de gulzige geest, de schrandere schande
 Verwekt het gemest geluk
 Het woord werd een wrevelig wapen
 (In het oog der velen: ontsparing...)
 De goedhoeve van de taal
 Onder invloed der vroede mannen
 Werde een donker wrokhok van haat
 Met de rokende dood in de schoorsteen
 Het beschermende schild van de nacht
 Viel uiteen in verlichte scherven

En zwevend van preek- tot ethergestoelte
 De dominee, op tental, op drift
 En pratend pratend pratend pratend
 En vastgebonden staan de laatste priesters
 Hangend als een spreekkoor in mijn stilte
 Holle hoorns en koele jagers roepen
 En schieten wortel in dit luide huis
 Aanzie de moderne dichter
 In troebel taalwater vissend
 Inham van ondiepte, vol zwartgepolijste golven
 Tot schrik der gehoorzame loggers
 De koning bezoekt het strand
 Om naar de branding te kijken
 En de branding, het strand overstromend
 Nadert de stoel van de koning
 Die uit een dikbuikige vloek
 En spreekt zijn doodvonnis uit
 Tenslotte verborgen de zon
 Noordwaarts geopend de nacht
 Het woord verloren
 Verholen de heilige hoorns
 De bron in de morgen
 Gedempt, verdampt
 Grootscheepse boten gestrand
 Hoopvolle vogels getemd
 De duur in de tijd gestremd
 Het licht zonder wezenstrekken
 De dierenriem cirkelend
 In haar kring
 De wortels worstelend
 In eigen verwarring
 Boomdoed, zwakte van takken
 Zie, zwart hangt het meiloof...

God, geef mij hoop, geef mij hoop,
 God, geef mij hoop,
 Enzovoorts

Zij

voor Corrie

I

Aldaar veel zachte sneeuwende lichamen
 Regenende gebaren, fonteinen lach
 Geuren als vochtige schaduwen
 En woorden op zachte raderen
 Ik weet geen raad
 Ik ben zo'n benauwde vanger
 Ik ben zo'n schichtige vinder
 Ik sta zo kaarsrecht opgericht
 Een zwarte eik in de warme aarde
 Te lang in mijzelf overwinterd
 In mijn bitter koud brein
 In mijn sneeuwsporen kringloop
 Werd zij mijn kernachtig smeltpunt
 Ik zong zwarte liederen
 In de spelonken van de nacht
 Tot zij glinsterend groeide
 Uit de bedauwde aarde
 Al mijn doden herrezen
 Al mijn lege huizen werden bewoond
 Mijn grimmige rots werd een zilveren borstel
 Mijn oude vulkaan een gouden kam
 Haar warme mollen ondermijnden
 Mijn opstand: begeerte en vrees
 En wroetten mijn oude wortels bloot
 Ik die vervolgend vluchtte
 Lig in haar liefde gevangen
 Gekend en geheel onbekend
 En in haar vacht van gloeiend vel
 Mijn onwillige lippen bevruchtend
 Ontkiem ik snel en groei als een distel
 In een rood en trillend seizoen
 Ik lig gevangen in haar vlammen
 In haar verslindend vuur
 In mazen van verterend haar

En mijn wit en gezwollen lichaam
Valt snel uiteen in haar laaiende weide.

II

Zij brandt in haar heilige huid
Zij geurt in haar bruingouden haar
Zij vloeit in haar stem in haar glanzende lippen
Zij is een vijver vol vruchtbare vissen
Ik ben een vreesachtige pijn
Zij breekt mijn verticale paden op
Zij dekt mij met de wolken toe
Zij zingt in groeiend moederkoren, ik ben veilig
Ik drink van haar willige lippen
Ik zink in haar donkere golven
Ik geur in haar dronken gondel
Mijn lachende leden lopen
In haar zachtlederen leidsels
Haar woorden worden en mijn stem valt stuk
Mijn vlammen doven mijn kanaal is open
Al mijn zachte schepen zijn vrijgegeven
En bevaren haar bevende zee
Glorieuze lichtschepen dragen
Haar schatten uit hoge streken
In het zwarte kanaal van mijn ego
Zij is mijn maanvaas vol stijgend water
Zij zingt in het klaterend licht
Zij glimlacht als lokkend mos
Ik sluip als een schuwe spion
Door haar glanzend geopende voren
En schuif als een Schot in haar schaduw
Angstig geruit is mijn lichaam
Mijn lichaam, mijn schraalschaap van tweeheid
Zij is mijn enige herderin
Ik ben de man-kind-ram
Ik lig in hinderlaag en overval haar
Ik overval haar en val in haar voren
En zij lacht en ik val in genade.

III

Zij is alles
 Ik ben haar weerga niet
 Ik ben haar pijn, haar engel
 Zij is zonder heildoel of hoogstaat
 Zonder vroomvaste credo's
 Zij is het al in de dagelijkse dingen
 Een religieuze beleving op straat
 Een heilige cirkel van liefde
 Een bewegend Mariabeeld
 Zij is haar hemel op aarde
 Ik ben een ernstig schrijnend wezen
 Ik voer de schrille boventoon
 Ik ben een man van macht en splitsing
 Ik nader met slaande trom
 Ik raas en ik dreun als een reus
 Dampend achtervolg ik mijn dromen
 Die mij eeuwig ongrijpbaar ontwijken
 Zij is het eeuwig open akkerland
 Harmonische onteigening
 Ik ben mijzelf, zij is het zelf
 Geheel, zonder ontkenning
 Ik wil veroveren, ik ben een rover
 Ik de wolf, zij mijn herderin
 Ik nader met klauwen en nagels
 Ik ben haar verslinder, zij stilt mijn honger
 Zie, zij wacht mij en vangt mij en lacht
 En stelpt mijn eeuwig bloedende wonde
 In het zachte web van haar liefde
 Ik weer mij als een driftige vlinder
 Zij spint mij in, ik geef mij gewonnen,
 Mij de treffer getroffen
 Ik, de verslinder verslonden.

Fred Pfeifer

Le pied-à-terre de Dieu

I

Nooit werd er ijveriger,
god, aan u gebouwd
dan deze herfst.
Nooit was uw plattegrond
zo onweerlegbaar waar,
ook nooit
uw arm zo moe,
uw hand zo koud,
nooit was uw steen
zo zwaar,
nooit zong uw storm
zo heftig in de wind
als nu,
nu ik uw muren bouw,
daarom bouw ik ze
blind
en rond
en veilig wijd.
Ik kom maar krap uit
met mijn tijd
ik kom krap uit
met god.

II

Ik bid mijn korte gebeden
naar boven,
zij slaan als regen
terug.
Ik woon tussen water
en geloven,
ik woon in de wind
op een smalle brug.

Ik woon in het gras
dat groen blijft
de nacht door,
ik woon omsloten
door tegenzin
in een oerwoud
van woorden bedrogen
als god,
als adam belogen
met het begin.

De nachten zijn lang
voor zo kort leven,
mijn hart pompt
al acht-en-twintig jaar
bloed
en wat heb ik
welke vriend nog gegeven,
welke kostbare dag
heeft wie mij ontmoet?

III

Gij zijt het grote misverstand,
dat men reeds eeuwen her
heeft uitgewezen,
gij zijt de blinde met de baard
wiens vingertoppen
kunnen lezen,
gij zijt de ziener die met hand
en tand van deze bodem
is verdreven.
In steen bewaard
en in een hersen-cel
bewezen,
zijt gij, de dode
met het meest-besproken leven,
meedogenloos
de eenzaamheid gegeven.

[De weiden dragen tederheid op hun bolle ruggen]

DE WEIDEN DRAGEN TEDERHEID OP HUN BOLLE RUGGEN

gras en bloemen en het lichaam van Leonie.

Breedsprakige bomen houden hun adem in

en rekken zich hoog om jou te zien Leonie.

Het licht weerkaatst zichzelf en de tijd lost

zijn misterie op als jij voorbijgaat Leonie.

Kleine kinderen moeten bang zijn, de groene angst

van het blad als de nacht komt,

de metalen angst van erts voor de delvers,

de geluiden angst van de aether voor

haar eigen tumult.

Ik ben bang Leonie

want de dag verdaagt de zitting tot morgen

en misschien velt de duisternis vonnis

en misschien fluistert men morgen mijn straf

tegen de muur van het huis waar ik

dan niet meer woon.

Bouke Jagt

Het eindeloos geweten

I

voor mij zijn alle dingen al gebeurd
 in deze lange lege domme straten
 beleven mensen telkens weer de vogeldroom
 die zij als kindren hebben opgelaten
 mijn droom herinnert mij een confrontatie
 met medemensen, met een schenker en een bakker
 en met twee hoerensluwe advocaten
 die mij beschuldigden en mij verweten
 gewetenlozer nog te zijn dan zij:
 het zijn geen vrienden die mij waarheid schenken
 maar liegen is een dagtaak zonder eind

er is geen water diep er is geen zee
 er is geen zonlicht meer er zijn geen sterren
 er kiert geen licht meer tussen deze reten
 en eenzaam staat en wacht mijn eindeloos geweten

ik hoor een voetstap
 ik verwacht
 vannacht
 een dame
 en dat ze niet komt heb ik ook geweten
 de dingen zijn gebeurd
 de dingen zijn vergeten

II

vóór mij zijn vele vogels in het bos geweest
 zij hebben nooit de waarheid mogen horen
 zij hebben nimmer mogen huilen met de honden
 en daarom hebben wij ze later dood gevonden.

nog bloedt het leeg uit grote rode wonden
 het vogelbos... het vogelbos sterft uit
 de vogels en de honden mogen mij nu haten
 zij hebben meer het recht dan wie dan ook
 zij hebben meer het recht dan die twee advocaten
 want deze vogeldroom gaat ook weer op in rook
 er is geen water breed er is geen god
 die mij het zingen en het lachen kan beletten
 ik wil en kan nu ook niet anders doen
 dan vogelliedren op sterk water zetten

ik hoor een voetstap
 ik verwacht
 vannacht
 een dame
 en dat ze niet komt heb ik ook geweten
 de dingen zijn gebeurd
 de dingen zijn vergeten.

Liedje

ik zal voor alle kinderen
 papieren schepen maken
 en die miljoenen schepen
 zal ik te water laten

ik zal aan alle mensen
 kartonnen zwaarden geven
 en miljoenen zwaarden
 daar zullen ze mee spelen

en dan zal ik aan god mijn
 gedichten laten lezen
 en daarna zal god de
 waarheid niet meer weten.

Jack J. Brokaar

Duinlandschap

voor Hennine

duinlandschap
 en wij
 volgend de golfslag van het pad
 ons hart als een kleinood
 in onze handen dragend
 tussen de struiken ritselt
 een maanbleek schaap
 wij zijn ook hier betrap

ik tast de trilling in je bloed
 een zwemmer
 kom ik uit je boven
 handen die weigeren

weet je dat ik dit landschap
 als een elastiek wil uitrekken
 maar ik durf niet
 ik weet nooit hoever
 ik gaan kan

Kamermuziek

de avond staat gespannen om
 het prachtige lichaam van je stem
 nergens is het leven zo nadrukkelijk
 ieder woord
 een schepping van hoop
 ieder vers een sleutel
 languit lig ik
 in de welving van je tong
 proef mij
 ik ben eindeloos

Veen

kraken
van jonge doden
woorden gebundeld
in de oude hand van de wind
alles blijft
de eeuwige kamer
eeuwig gesloten ramen
het vuurpeloton van mijn mond
eenzaamheid van een atol

hol denken wij
met ons haar
ademloos

John Beekma

[Ik wil altijd]

IK WIL ALTIJD
bij je zijn
nacht en dag
met je zorgen
en in je leven

ik kan toch
veranderen in
een vlo bijv.
die je bij je
houdt altijd

of in een hoed
die je nooit afzet
mijn handen zijn
dan de garnering
de rand mijn mond

of tussen je haren
zitten zacht met
je praten zeggen
dat anderen kunnen
toveren.

*

[Als ik dood was]

ALS IK DOOD WAS
wat zou er dan
op de wereld zijn

zou er dan vrede
komen in je hart
zou je dan zingen

als ik dood was
werd ik nog meer
verliefd op de wereld

dan zou ik neuriën
 een aards refrein
 met een kromme stem

zou mijn keel
 gesnoerd zijn met
 paarden van hoop

wat zou er toch
 op de wereld zijn
 als ik dood was

zou je dan nog
 van mij houden
 net zo als nu

zou je 's avonds
 naar de hemel opgaan
 en mijn ogen inzien

als ik dood was
 de wereld zou er
 toch anders uitzien.

*

[Alles is in de hemel]

ALLES IS IN DE HEMEL
 de muggen die ik doodsloeg
 de doodgeknepen muizen
 de doodgewenste buurman

zouden ze mij vergeven
 als ik hen tegenkwam
 in de hemel
 - ik durf niet naar de hemel
 ik kan niet in mijn graf -

*

[Tussen het stormachtig ruisen]

TUSSEN HET STORMACHTIG RUISEN
van linnen behangsels
gaat mijn hart
op de persen draaien
word ik gedrukt
op flash-papier
word ik vertederd ontvangen
als in een droom
omarmd door hartstocht
wordt mijn hoofd geformeerd.

Armando

Portret

de hoge tafel de hoge stoelen hoge benen.
op asfalt de schoenen van de kamer.
lampen overdag.
stil ademen de stemmen der geliefden: de dood.
de dood in hun eigen lieve kelen.

roepen kan men niet.
de hoge tafel de hoge stoelen hoge benen.
de hoge maden in armando's hand.
geliefden?
de benen in hun blindheid weggevaagd: eerst moet men
antwoorden. eerst is men dood.

de ogen dicht, de haren over handjes, hoge ijzeren stoelen.
zij is zo vrij als gevangen.

Rein Parker

Langzaamaan

langzaamaan
 een vogel maken:
 de snavel slijpen
 uit hardsteen verzwijgen,
 twee vleugels weven
 van veren heimwee,
 en staartpennen snijden
 uit een stilstaande glimlach.

dan het stokkend moment,
 als de wind zich zet
 in het open venster.
 en langzaamaan
 de vogel te lossen
 op een wenk van de wind.
 jij, kleine nomade,
 op de hand van
 de wind.

Starende zon

Er hangen lange zomerdagen
 in de bomen en het water.
 Grijzer geeuwen nu de huizen
 door de open deur naar buiten.

Geen mensen. Bijna enkel hemel.
 Elke weg is afgelegen.
 De laatste paarden vegen lijzig
 het lippenschuim af aan de einder.

Vruchtelozer is de stilte
 op de andere heup gaan liggen.
 Tijd is: een raam meer open schuiven.
 De melk zakt zuur in stenen kruiken.

Dorpsdocumentaire

De winden handballen
pluimlicht met vogels,
flauw smelt op de hemel
geelzuchtige zon.

Ik rook van het dorp
een pijp groene stilte.
Haagdoorns ruggen lui
om de zware tuinen.

In de natuurlijke middag
staart een akkeroud man
op het werk van de melkster,
die haar tepels voelt schrijven.

Het water oktobert
grijs in de sloten;
grijs in het water
de vinstille vis.

Hans Reddingius

Huis

geliefde zullen wij een huis bouwen
van rubber plastic en kachelhoutjes
o zeg geen bakstenen geen beton
mijn huis zal niet in het gelid staan
ik wil een huis op kleine wieltes
met een scheepsroer en een propeller

van rubber
dat is zo buigzaam zo veerkrachtig zo kleurig
van plastic
zo zacht zo doorschijnend zo fraai gestroomlijnd
en van kachelhoutjes
om toch ergens op te kunnen bijten
ze geven wat stevigheid
en zijn zo lekker ontvlambaar
wij maken een moeilijk dak
leuk voor kindertjes om op te klimmen
een bordje verboden toegang
voor het huisaltaar. de huisbisschop
voeden wij met falliese symbolen
die soms blijven hangen aan de flessen
als je wijn uit de kelder haalt
in de achtertuin
zetten wij een ooievaar aan een touwtje
dat hij er rustig grazen kan
het dak moet doorschijnend zijn
dan kunnen wij
katten door de sterren zien sluipen

geliefde zullen wij een huis bouwen
als een passende lijst om onze foto
in onze gedachten in onze herinnering
zullen we er dan in wonen

kom dan geliefde het is klaar
 ik heb een huis gedicht gebouwd
 niet geassureerd
 mijn liefste woorden
 heb ik erin geïnvesteerd:
 rubber plastic houtjes en
 de eindelijk gevangen ooievaar

Verhuizing

een schrift herinneringen trekkend doormidden scheuren
 vertrekken als een blauwe trekvogel met trage vleugelslag
 met het noorderlicht naar de zuiderzon via de melkweg
 deze enorme kerstboom van de hemel waarom wij
 nimmer meer vrede op aarde ave maria zingen zullen
 want boven de zware grauwe wolken
 is zeer duidelijk te zien dat god zich daarom doodlacht

een schrift herinneringen trekkend onleesbaar maken
 en dan lesnemen in kameelrijden
 onder de zuiderzon een nieuwe woestijn ontdekken
 en een dancing stichten in tzetzenhuaro
 van oude paperassen een vogelverschrikker maken
 en die met de oogstfeesten schitterend verbranden
 gregoriaans op een saxofoon blazen
 met een lachende orgelman verstopperje spelen

's morgensvroeg met lege handen in de lucht grijpen
 en ieder kind een vogelstem kado doen
 in een papieren scheepje amerika ontdekken
 en het dan achter je verbranden

terwijl papiertjes wegdwarmen in de wind
 als een blauwe vogel naar de zuiderzon vertrekken
 onder zich de as van verbrande paperassen

Kontakt

drinken uit de oceaan
 waarin jij rondrijdt in een rolls royce
 met 7 lieveheersbeestjes op het stuurwiel
 en 3 maartse kraaien in je haar

door jou ontvangen worden met vochtige woorden
 op een bloedkoralen tapijt
 een sponzen kussen
 een teerhartige schildpad

er is
 een kleine kop lauwe tee
 met onderzeebootjes je krijgt een brief morgen
 een gebarsten kop drinken
 door de scheur lek jij de wereld in

(mijn vogels deed ik in fraaie volièrres
 mijn benzine pompte ik de aarde in
 ik legde een pijpleiding aan
 om boe door te roepen)

o 's avonds inslapen met het
 geruis van de zee nog in je oren

Ekspeditie

1

Het fruit van de ochtend
 de arabiese koffie van de avond
 de venusmuiltjesorchideeën der dagen
 de druivensuikerzachte nachten
 ik ben een havenpakhuis
 ik heb het opgeslagen
 ge ziet het op de schuttingen langs de kaden

Het Brandverzekerd Blaauwhoedenveem
 Bananenkoelcellen
 Enkelspoorkratvervoer
 Feuniks

's Avonds als de passagiers bridgend weggevaren worden
 vergeet ik het hengelen naar diepzeevissen
 en beantwoord de fluiten van de sleepboten
 ik was de jongen die zei:
 het is nu tijd om te gaan
 het meisje vroeg:
 waar kom je vandaan?
 het kind vroeg
 hoe hoog een vlieger kan gaan
 100 dwazen vroegen
 de formule van
 calciumsulfaat
 ijzercyanide
 linaan

2

Ik heet columbus
 als dwaze kinderen zoek ik
 paradijsvogeleieren
 die de squaw op het houtvuur bereidt
 voor haar man de indiaan in het jachtveld
 Ik heet
 columbus
 ik weet
 het hele eiereneten
 ik vaar in een snelle tentboot
 ik gooi muiters overboord
 en ik weet dat het land
 de helderste ster in de melkweg
 de nachtbloeiende bloem
 het snijdend glastouw van mijn vlieger
 het grootslem van mijn dichtbridge
 hopeloos ver weg is

Herfst

in een huis van dorre blaren
tussen palissaden schimmeldraden
bestudeerden wij de regels van het verkeer
en trachtten wij springspinnen te temmen

in ons ritselend bestaan
kropen wij als hagedissen zelfgenoegzaam
kauwden wij varensvoorkiemen
en likten wij aan het grondsop

in een huis van dorre blaren
een wereld van grijs behangselpapier
legden alle spinnen eieren en stierven
en de wind blies een stabat mater

een bestaan waar wij uitritselden
als een hagedis uit een oud vel
over een weg van dorre blaren
tussen de palissaden van de wind

op de dorre blaren verleden
een schimmel toekomst kweken
hangen tussen hemel en aarde
als een spin in zijn web

Durk van der Ploeg

Vingertast op het water

God schiep het
geluid en de gedichten
zonder alfabet
in één noemen
zonder naam

ik slaap woorden
als vloeibaar glas
die niet meer betekenen dan
een vingertast op het water.

Begin

toen bij de oorsprong
van de aarde
het land zichtbaar
bezig was wit te worden
boven het water
en de bomen
hun handen openvouwden
naar de hemel
was God bezig
zelfstandige naamwoorden
te geven aan
land water brood
hand ogen mond
was er een begin
van noemen
waarin Adam de dieren
namen toedichtte
voor de komende eeuw
geschreven in de
sneeuw van onze ogen
waarin alles
ongeschapen lijkt.

Schiereiland

nu staat de zon
 als een vuur boven het water
 en langzaam wordt het
 land zichtbaar
 als een vlakke hand
 als een tong
 die het water lekt
 als een landtong
 die de vissen bergt
 in de oksels van het
 lichaam
 waarop het licht wordt
 uitgestort
 als een valwind.

*

[Nu het licht]

NU HET LICHT
 zich opent
 op de slapen van de avond
 is de dag
 een wond op het water
 wordt het land
 een verre zwerfsteen
 die de kleuren van
 dit seizoen verdeelt
 op het skelet van de nacht

de op ooglengthe
 witwuivende hand
 wordt legendarisch klein
 in de beker van
 het geluk
 en de tijd
 sticht
 een niet te noemen

koortswoord
in de mond van
het verlies.

*

[Vannacht zwemt de]

VANNACHT ZWEMT DE
maanvis
lichtend over het water
tekenen schrijvend
met overhaaste vinnen

het licht staat binnen
de ogen van de vissen

en de vogels beginnen
gekscherend
over het water te ademen
woorden van de maan.

Jan Stolk

Tijd

Ik werd boven de avond uitgelicht
en kon veel verder dan mijn handen reiken,
diep in het hart van deze wereld kijken,
dat langzaam openging en langzaam dicht,

en alle dingen waren transparant,
zodat ik door hen heen de tijd zag groeien,
de dagen in de nachten overvloeien
zoals de zee zich uitloopt in het zand,

onafgebroken ademde dit aan,
maar ieder kloppen was het kerend teken,
misschien heb ik wel in dit hart gekeken,
om weer te weten dat het stil kan staan.

Toonloos

De mist had zich dik in de stad gevreten,
de huizen sloegen zwartverkleurend uit
en zonder hemel kaatste geen geluid,
dit was een wereld zonder een geweten,

stemloos waren de volgelopen straten,
de dag kwam ongeboren aan het licht,
achter zijn rug sloeg God de wereld dicht
en heeft haar met zichzelf alleen gelaten.

Inge Tielman

[Laat mij ik nieuw bouwen]

LAAT MIJ IK NIEUW BOUWEN
glansnieuw geblazen glas
onbreekbaar maar
van gebroken adem

leven wij anders
wij leven van anderen
onze handen staan horizontaal
geef ons heden wat morgen
wij verdubbelen
wij hebben honger
spreken wij door de spreekbuis
van ons gehoor
alles heet een getal
daarom ja
ja wij zijn de breuken
in het ongelijknamige

en zal ik nieuw zijn
onbreekbaar de stof is
als van ouds

*

[Ik heb lief + heb mij lief]

IK HEB LIEF + HEB MIJ LIEF

4
handen
in
1
taal

wij zijn taalarme geliefden
wij spreken
uit
bittere noodzaak

[Ik herhaal]

IK HERHAAL
ik sta
op de roepheuvel
van het volgende geslacht

daarom ik
herhaal
ze bouwen maankastelen
en buitenstratosferische toestellen
de jachthoorn is omgebouwd
in een aard-microfoon
ze leggen beslag op de ruimte

luister naar mijn
buitenademstem
hierom
de ruimte wordt ruimteloos

ze hebben hun handen boven
het hoofd gestoken

dit zijn de wegwijzers van
de toekomst

J. de Gast

Zeehumoreske

huize zeegezicht vraagt een
 tweegesprek met haar
 vergeten echtgenoot
 zonder de weg te verliezen
 loopt zij door de tuin van
 passieloos geluk:
 ik ga weg?
 kom ik terug?
 tastbaar staat het strand rechttop
 en de zee vraagt zich veel af
 met één handgebaar wijst zij
 hem weg
 en morgen roept zij
 hem terug

*

[De oorsprong van de dieren]

DE OORSPRONG VAN DE DIEREN
 ligt in het zand
 daar lagen zij en riepen
 elkaar met
 de getallen van het begin
 Leven dieren lang?
 Of zijn ze ongelukkig?
 Ik ken een paard dat met
 zijn kop
 net uitsteekt
 boven het
 lange gras van zijn wei
 Het kent de getallen
 Het schraapt met zijn hoeven
 in het zand
 En ik vraag naar de oorsprong
 van de dieren
 en schraap met mijn handen
 in het zand

[In je heen-en-weer-huis lig je]

IN JE HEEN-EN-WEER-HUIS LIG JE
 Je nu-en-dan-gezicht ligt
 in het water van het water
 en het omdat-water van de golven
 en zonder schip
 Het schip dat Casa blanca-naam
 had en water-water maakte
 Toen de zee nee toen de zee
 waarom de zee?
 Je heen-en-weer-huis ligt niet in
 de zee. Waarom de zee? Je bed
 de zee en zeewier in de lakens
 en schelpen op je nu-en-dan-gezicht
 Volgelopen weggegaan schip
 van op-en-neer-golven
 Twee dagen hang ik aan dit schip
 van zeewier-gezicht huis golven-water
 En nooit vergeet ik dat heen-en-weer-
 gezicht van casa-casa
 water-blanca. Vergeten waarom
 waterzee en water-huis van
 Casa blanca. Het strand gaat
 heen en weer en nu en dan. Je zeehuis
 zonder strand altijd beginnen en
 liggen. In je zee
 van waterschelpen ligt de zee

Exekutie

Ben-Amai loopt vervuild door de
 straten van zijn stad
 met zijn vogel aan een touw
 hij praat met zijn haren
 en vergelijkt de vrouwen van
 de overkant
 met de vrouwen van deze kant

(de meeste vrouwen mag hij
wel
vooral die van de overkant)
zijn vogel piept van plezier en
laat het touw los
Ben-Amai grijpt zijn achter-
hoofd en zwaait met zijn linker-
been
alleen zijn ogen
leven nog in de stad

Het kind

een keer heb ik gehuild toen
mijn moeder zei dat ik alles
zou breken en zonder
lichaam zou sterven
eens gilde ik toen ik sliep
nadat mijn vader zei
dat ik beter kon wegkruipen
en mijn sprookje verbranden

een keer heb ik gelachen
omdat mijn moeder zei
dat ik groter zou zijn dan
alle mensen en dat de wereld
mee zou spelen
eens heb ik gelachen
toen mijn vader zei
dat de wereld een
groot glanzend lijf was
met zachte plaatsen
om uit te rusten

Els van Sitteren

Reis

I

Dit gaat voorbij
 en zal verzanden.
 Wordt nutteloos slib
 van herinnering.
 De losse engelen van God
 zijn teruggekeerd.
 Bergen weren zich
 onverzettelijk
 tegen onze aanwezigheid.

II

Een vreugdeschrik slaat door mij heen
 Hoe kwam ik ooit tot hier?

Gerrit Achterberg

Ik heb een octopus zien vangen.
 Hij was rose als een kind.
 Het was toen we met een kleine boot
 zijn weggevaren van Makarska.
 Weet je nog hoe wit de bergen waren?
 Als verblindende goden.
 Groen was de zee waarin de octopus zwom.

De boot lag te diep.
 Wij waren dertien warme waterdieren
 met zoveel armen om te strelen.
 Een speelde harmonica
 en de anderen zongen.

Dit is achter en achter de droom geweest
 en nu is het werkelijkheid.
 Kijk, het plankier is daar en
 de wijn en de dans, hand in hand.
 Hun voeten dansen de kracht van het licht,
 het geheim van dit land.
 Herken je het niet, herken je?

De wijn maakt zo licht.
 Wij varen weer
 en zij stromen zich zingende leeg.
 Meisje van het meisjeslyceum.
 Zo gelukkig zijn.
 Varen de avond onsterfelijk binnen.

Antwoord op een gedicht

Op een warme middag in augustus,
 een verloren week voor de vlucht.
 Een gedicht met een bedoeling achter een glimlach.
 Bedoelingen spelen geen rol.
 Wij wel.
 Zie maar. Denkt u, juffrouw, aan het huwelijksfeest
 van het echtpaar Poot in de Tomatenstraat.
 Even een kort berichtje.

Toch heb ik dit gedicht gelezen.
 Ik kan niet maar alleen glimlachen
 en denken aan niets.
 Ik wil de hele wereld doordenken en nog verder.
 De menselijke verhoudingen
 en de onnavolgbare ernst van poezen.
 Ach, improviseren, wat reizen
 en het woord liefste in de maagstreek voelen.
 Van het ene woord naar het andere vallen.
 Wensen inwilligen.
 Mensen vergeten in de slaap.
 Ontwaken in de verte.
 Alleen reizen door de nacht van mijn heelaal.
 Op vreemde rotsen een kaartje schrijven naar anderen.
 Een poes tekenen,
 om maar wat te doen te hebben.

Janna Wolkers

Moord

begin maar zacht te spelen
 het is mooi
 maak je bewusteloos
 het wordt nog mooier
 zet de violen open
 sterren zakken op de maat
 uit je mond loopt half-blauw weg
 het glazen bakje heeft je bloed
 ik moet weg
 met spoed
 achter de karavaan
 van je begrafenis
 zet ik mijn naam.

*

[Fanfares uit 46]

FANFARES UIT 46
 gaan als zeilvarens voor ons uit
 deze nacht maakt geen geruis
 uit je afgerafelde jas
 bloeien bloedvarens
 morgen wor je / mozart wor je
 voor je uit
 varen de schepen zwartgalligheid.

*

[Ik lig in streekromans gehuld]

IK LIG IN STREEKROMANS GEHULD
 tussen hölderlin en bladwijzers
 geef ik aan
 hoe ik morgen wil leven
 ik zal mij naar saô paulo begeven
 transparant
 in mijn kokernauwe rok
 zal ik bij verenigingen aansluiting vragen
 en tegelijk vergiffenis.

[Onder onze huid]

ONDER ONZE HUID
stinkt het naar onbegaafdheid
een onderzeeër
die niet meer bovenkomt
rot op onze bodems
een vaderland
met een prins als aderlater
ik stik in mijn vergif
en kuch.

P.J. Brüning

Blond en geschramd

I

rijpend
in een razend lichaam en bijna
aards adem
ik

eet haar sexe

maar van binnen - schram
blonde hypochonder sluit ik de groene
spier van mijn
oksel

mijn ongetemde
dood

II

de aarde
kleurt groen mijn vest maar mijn
razende woede schudt
nee

haar oksel niet en ook
niet de pijnboom van mijn sexe maar

tussen dij en morgen de
Heidense

god die mijn adem schaaft.

III

groene god die haar sexe
eet

zomaar uit de hand
die een glas jenever
grijpt

een boomstam masturbeert, die
vlam.

Harry Ikink

[Een omstandigheid zon]

EEN OMSTANDIGHEID ZON
 en daar onder ben ik gegeven
 wijzend naar tijd
 bewegend om leven
 aan beide tepels gezoogd
 en ondergebracht in een hemd

verdacht en ingeschreven
 mijn lichaamsdelen als bewijs

ik woon parterre
 met een dak als hemel
 en een klok als tijd.

*

[Een woord]

EEN WOORD
 is een naam van een ding
 en zijn twee woorden zon
 en een heb ik lief

spreken is langsgaan
 is met twee woorden zwijgen
 een lijst voor blitslicht

bestaan is de woorden
 'op leven en dood'
 en ik ben het voegwoord

samen is
 ik ik - jij jij
 liefde is twee woorden wij

is het woord God
 in de eerste naamval
 van Vader en Zoon.

Vrouw

En de engel sprak:
 Gij zult een kind baren.
 En zij bewaarde deze woorden onder haar hart

 met gevouwen ledematen.

Wij-zelfportret

Ik zoek mijn handen en mijn knieën bij elkaar
 om te herhalen:
 ‘geboortebewijs’
 een rol van de vertolking Mens

de hemel overdenkt mijn ademhalen

Je borst vooruit
 ja een twee een
 zo ga je

met stenen op je weg
 en takken door je haren

van vliegen vrijgesteld.

*

[Ik heb mijn hoogteroer]

IK HEB MIJN HOOGTEROER
 soms in mijn handen
 wanneer jij denkt
 dat ik niet kan vliegen

soms in mijn zak
 wanneer ik denk
 dat ik het kan.

Marijke Fontugne

[Ik zou zo graag willen dat]

IK ZOU ZO GRAAG WILLEN DAT
het niet tegen een lege hemel was
dat we 's nachts spraken

Ik zou zo graag willen dat
ik rustig kon zeggen god
dank je deze avond is vredig de
wind is stil in de bomen die
een nieuwe vorm hebben tegen de lichte lucht en
de grijze stenen van de huizen die de dag
vergeten hebben en het stof van de wegen
zoals straks ook de hemel

Ik zou zo graag willen dat
deze kalme nacht geborgen
onder de zachte hand van de
geurige hemel een bevestiging was en
een wenk tot vertrouwen
om rustig te kunnen zeggen god
dank je deze avond is stil onder
de sterren, de wind beweegt in
onbekende bomen en ook
muziek groeit als een vreugde tussen
de grijze stenen van stoffige huizen.

*

[Onder de hoge bomen, wuivend in de wind van de avond]

ONDER DE HOGE BOMEN, WUIVEND IN DE WIND VAN DE AVOND
stroomt snel en voorzichtig de zwarte rivier.
Als ik aan zijn oever lig
dicht aan de aarde
en duizelig ben door het wuiven der takken
tegen de hemel
is het mij, of ik gisteren nog
een vis was, een kleine, glanzende vis,

of mijn werkelijk thuis
de zwarte rivier is,
waarin ik gisteren nog leefde,
een glanzende, snel-bewegende vis.
En ik laat mij drijven
op grote steeds wisselende wolken.

Onder mij klopt het hart van de aarde
en de bladeren wuiven de wolken voorbij.

Piet Boekstijn

Dag lieve lieve reediewoel

dag lieve lieve reediewoel
 ach jij
 ach jij zo hulpeloos huilt soms
 zo hulpeloos
 in het groenbed van gras

en ik
 ik maar schouderlig lang dan
 ja tot dagwordens toe dan
 in de heel zuivere nacht
 van je zacht levende huilhuid
 en ik zing dan
 zing dan zeer zacht voor je

ach reediewoel
 ach jij
 jij lieve lieve reediewoel

Tegen de zon getekend

je staat tegen de wolken getekend
 in somber houtskool tegen de wolken getekend
 je staat tegen de kinderen getekend
 in vrolijk kleurkrijt tegen de kinderen getekend
 je staat tegen de zon getekend
 in ronde
 in warme
 in draaiende lijnen
 sta je tegen de zon getekend

tegen de wolken sta je getekend in tranen
 tegen de kinderen sta je getekend met een lach
 maar tegen de zon?
 hoe sta je
 tegen de ronde
 tegen de warme
 tegen de draaiende zon getekend?

Water en vuur

ach die maar die daar das die lieve maria
 maria haar haar danst zwart water maria
 danst glanzend danst vuur in de ogen maria
 maria zwart vuur das die ziel van maria

meer leef ik naar water dan vuur dat daar danst
 maria maar weet dit licht licht om mijn liefde
 die zacht schuwt haar hitte in vlammeende spiegels
 haar zuchten schuurt hitte haar spiegels in vlam

maria die drinkt het die zingt het het water
 danst water langs slapen waar slapen de nachten
 haar huid is de dochter de hand van de dichter
 zo danst zij zo drinkt zij zo zingt zij het water

dag jij daar dag wij daar maria naast dichter
 dacht jij daar dat wij waren huid van de nachten
 nee jouw vacht bracht hitte naar vlammeende spiegels
 nee jouw vacht bracht hitte haar spiegels in vlam

Nico J. Wilkeshuis

Ochtend aan de IJssel

Misschien brengt deze mist
de sleutel tot geheim van tijd en ruimte:
helaas de filosofen slapen nog
en dromen van de liefde of van reizen
er is nog niemand in de wereld
alleen een hengelaar die op het randje staat
en nu en dan een wolkje mist ophaalt
en een dapper klein schip
dat ver en onzichtbaar
door het grauw heelal voorbijpuft
de torenklok: zes slagen van watten
ze vallen als kussens in de wereld

maar reeds komt fluitend de glazenwasser
en lapt de beslagen ramen
van de nieuwe dag.

Vlaggetjesdag

Het water ligt vol kleine spiegels
en teer en vis is in de lucht:
vanmorgen zal ik je schilderen
je handen rood en groen
en met een geel penseel
je wapperende haren
de feestelijke slingers van je stem
van lantaren tot lantaren
een meeuw in de mast je lach

maar het palet is uitgedroogd
je ogen en je mond vergeten
het linnen is gescheurd:
de ezel ben ikzelf.

Slaapliedje

tussen jou en mij
staat een piano
de tonen zijn papieren bootjes
huilbootjes blauw
lachbootjes geel
en bootjes van verlangen
waarin jouw voorjaar door de mist vaart
dan waaien ze
als snippers door de regenwereld
waar de maan verdrietig is
en lichtjes blinken in een natte straat
ga nu maar slapen
en tel de bootjes in je droom.

Meisje met poppen

Lang geleden
toen poppen nog praten konden
liep je
met een gele parasol
als de zon langs de wereld

nu heb je alle
hokjes van de dag
netjes gekleurd
de puntjes erop
en alle dagen in een doosje in de kast

je woorden werden zand
je tuin werd een plein
de zee is zingend vertrokken
de poppen zijn dood
je voetstap op het strand versteend.

Leesplankje

de apen
die van de noten eten
zijn
wim zus jet teun gijs
en u

en niemand weet
dat onder moeders paraplu
hoog op de duiventil
de dichter zit
die licht
en letters in de leesplank legt.

Huub Oosterhuis

Stamvader

Bij Mamre komt gij thuis
in het lover van de lente
bouwde ik u drie tenten
een koel drievuldig huis

een jaar gaat snel, de steeneik
staat u nog na te wuiven -
de wijn schommelt weer in de druiven
de tarwe is bijna rijp:

de broodkoeken en de room
alles staat weer op u te wachten
kom bij ons overnachten
mijn zaad werd nog geen zoon.

Blindgeborene

Gezalfd en opperbest
hoog op mijn vet gezeten
had ik een zwijn gegeten
mijn hart stonk naar de mest

maar midden in de zomer
kwam onze heer voorbij
spoog op de grond maakte slijk
en streek het op mijn ogen

sindsdien vel over been
loop ik hardop te dromen
dat hij terug zal komen
met ogen voor iedereen.

Geboorte

Het is maar goed dat we doodgaan
 je kunt niet altijd blijven leven
 een eeuwigheid lang alle dagen
 het kruis dragen van de hoop
 de doornenkroon van de vrede
 je kunt niet voorgoed bestaan
 op deze koperen aarde
 die gloeiende plaat van geluk.
 er moet een eind komen aan alles
 wat ons hier aanrandt en benevelt
 aan stenen voor brood aan de glimlach
 der eenzaamheid aan het bloed
 dat roept wie het niet verstaan mag
 en kruipt waar het niet kan gaan.
 eet en drink speel en adem maar weet
 dit kan zo niet eeuwig duren
 de walmende vlam van de liefde
 in de lamp van ons lichaam, de angst
 als een spreekwoord genesteld in je ogen
 de kloppende wond van de wanhoop
 in mijn achterhoofd en de twijfel
 als een doodlopend spoor: - niemand weet
 wie je bent en waarom want wij leven
 aan weerszijden van de afgrond
 op hoge bergen in bomvrije
 torens, wij gaan gesluierd
 wij vrezen en wij zijn wijs.

Het is maar goed dat je doodgaat
 je valt als een woord in de stilte
 een ster in de nacht, je verdwijnt
 uit onze ogen als een snelle
 gedachte, je loopt op krukken
 de straat van dit leven uit.
 je hebt vele mensen bestolen
 je stal een breed pad voor je voeten

je struikelde wel over stenen
 maar je noemde de vogels bij naam.
 de vogels nemen je op
 zij blazen op hete fluiten
 en zij hebben engelengezichten
 als bloemen van geest en vuur.
 zij sleuren je mee want je wordt
 loodzwaar van de angst, je zult schreeuwen:
 ik zie de maan vallen in zee
 ik zie de bergen als meeuwen
 opvliegen en de eilanden
 als groene wolken de hemel
 invaren. - de dromenvloot
 van het verre verleden vergaat al
 het is al bijna voorbij
 het hart in een borst die te klein is
 het zaad als een zwaard in de schede
 de pijn van de nacht en het woord
 aan de horizon van mijn lippen
 en de verte van mijn gemoed -
 luister, roep je, ik zal verrijzen
 hoog uit boven vlees en bloed.

Wij moeten doodgaan om te weten
 wat leven is, maar ik aarzel
 ik proef de kracht van mijn lichaam
 en meer - ik smacht naar je mond
 ik schreeuw om de trog als een varken
 ik kleef met mijn buik aan de grond.
 ik kloof de rotsen zoek water
 ik kluif op het been van de taal
 ik klaag in mijn handen ik huiver
 op de tweesprong van woord en daad.
 ik stik in mijn daden ik kokhals
 ik schop naar het spiegelbeeld
 van mijn dromen ik vloek en ik stamel
 ik heb mijn woorden verspeeld.
 jij moet me meetrekken waar je heengaat

ik kan hier niet blijven ik word
gespleten als een riet ik zal breken
als ik niet herschapen word.
nog weet ik niet wat ik heb verloren
maar ik weeg wat ik nooit meer win -

het is maar goed dat we doodgaan
want het einde is het begin.

Psalm van David

Jonatan mijn broeder uw borst heeft mij bewogen
de tempel van uw tanden de vlam van uw handen
uw lichaam uw liefde uw hart in uw lijf
- mijn hart in uw handen mijn broeder mijn geliefde

uw liefde van verre van boven
uw lichaam gekust en verkregen
uw ziel zo begeerd ik sta verlegen
om uw schoonheid mijn broeder mijn geliefde

gij zult mij vrij maken gij zijt
mij zozeer als mijn leven
geliefde waar zijt
gij gebleven

Fem Rutke

Via Longa

De regen zonder naam,
de regen zonder klank,
de regen zonder ritme,
de regen die niet bestaat

vult de rivier die hard zal stromen,

de stille mens die óverstromt,

het dier dat zich verdiept,

de sterke boom die lijdt,
en drinkt.

Winter

Een dag die angstlichtgeel ons overvalt,
met vogels als gemorste stenen
op een verwijderd drijfkleed tussen dag en dauw,
spreekt mij van leegten in de liefste liefde.

Zo anders dan misschien de minjajongen,
de jongen met het harpspel in zijn tanden;
fluweel moet zijn gebeente zijn,
en met een pikkolo in alle zijn gewrichten.

Gisteren nog verklaarde hij:
- Nokturnes zijn er om mimiek te spelen,
zonder de tussenkomst van instrumenten -.
Ach ja,
dat zei dan ook de minjajongen

die elders in de nacht
schichtig mijn dieren streelt.

Hymne aan 'X'

Een stilte die ieder geluid overstemt
omgeeft je,

geeft stralen ten antwoord aan vragen en seinen;
geeft glanzen terug aan mijn blinken/ mijn dofheid;
geeft kleur en gewicht na vergetelheid.

Zo achteloos krachtig en lichtvoetig dwingend
(geweld zonder heerser/ gezag zonder zetel),
zo macht zonder moeite

ben je:

van water een wonder, van veren een voedsel,
een springplank van zeezicht in zon over weiland,
van wij een belijden uit bossen een glimlach
van: nimfen en faunen / daarboven je goden,

van wachten een warmte
in koelte uit kamers.

En adembenemend
elk ademloos schouwspel
naar jouw adem spelend
als kinderen zo ernstig

(want ernstig, ook ernstig
uiteindelijk zingend
zo overal)

ben je

voor wie je hier levend
en adem wéergevend
aanwezig, voor
eeuwig aanwezig weet.

Innerlijk

De openslaande serredeuren
in deze japanse avond
en de kleine vloeiende rinkelings
van je tinkelende vingers
met hun babybelletjes-muziek van Brahms

betreden wijs de nacht
liefste,
nu ik zo buiten bij je ben
als een zomerse weide stilstaand
met al zulke geheimzinnige dieren

die, onbewogen en nauwelijks bewegend
van de aarde doorzichtig afgewend,

maar kijken en kauwen
nietszeggend;

maar kijken en kauwen, niets zeggend.

En zwijgend zo is
hun houding in mij

streng
en vroom
als een oordeel

nietszeggend, onmondig ten dienste

jou
en je zekere aanslag
op de deur van een nacht in Hokkaido.

Leopard S.

[Herinner je je hoe ik met je meeinging]

HERINNER JE JE HOE IK MET JE MEEGING
de eerste nacht? wij lagen in bed
en ik was helemaal beduusd toen opeens
kerkklokken onze trouwdag aankondigden

zonlicht brak door en ik zwierf
eindelozes uren in het zomerse park
van je lichaam, links en rechts bloemen
plukkend, ik verdwaalde verrukkelijk

toen vouwde God een papieren bootje
en zette ons daarin en gaf ons
een duwtje zodat wij samen statig
wegdreven in de eeuwigheid.

Mozart

Op een rococo bal stond ik duizelig
van parfum dat grote bloemen in mijn gezicht
sproeiden, toen de liefde als een gewoon
man binnenstapte en mij ten dans vroeg

zo werd ik uit het pruilkamertje
van mijn hart con delicatezza
naar een leven ontvoerd waar de zon
als kind aan huis kwam

hij was een jongen waaraan ik mij
aarzelloos durfde toevertrouwen, een boeiend
vertelsel, en 's nachts was alles
maneschijn wat er blonk.

L'oeuf d'un colombe

Ik haat de wereld waarin wij wonen
en onszelf gelukkig proberen te maken
de wereld waarin wij vallen, dwars
door de mand van onze gedichten

ik haat dit labyrinth waarin wij zwerven,
mensen ontmoetend die eveneens vergeefs
naar de uitgang zoeken, de zee strijkt
het zand glad waarin wij zullen bijten

maar van jou houd ik, ontzettend, ik sta
met één been in 't graf, met één been op jou,
als ik je kus, begint bij mijn mond
een grote schoonmaak in mijn hoofd.

Phia Baruch

Mijn mening

Mijn mening
is een rode droom
die niet ter wereld komt

De stem
van gebarsten glas
diep in het water
ver onder het zand

Mijn mening
is een vogel
met gladde voeten
en honger.

*

[Ik ben de angst]

IK BEN DE ANGST
Tussen cirkels
en ringen
krioelen de mensen

Ik spring door de stenen vlakke
in vlammen der duisternis.
De bergen zullen mij bedekken.

Ik word gejaagd
door razende schubben.
De naamlozen roepen
en klagen.

De bergen zullen zich verdringen.
Zij fluisteren over jou
en over jou.
Zij zullen zich ontzetten
over jou
en over jou.

[Je fluisterde]

JE FLUISTERDE
 en deed met mij
 wat de wind deed met de aarde
 in het begin van de schepping.

Je wou over bergen springen
 in deze ijsblauwe nacht
 van wetten
 van regels.
 Je deed het met mij
 en je fluisterde hartstochtelijk:
 Zon, kom in mijn bloed!
 Ik wil je drinken
 en ik wil in jou zijn
 nacht en dag.

*

[Schrijven hel en verrukkelijk]

SCHRIJVEN HEL EN VERRUKKELIJK
 zó
 dat de zon en de maan
 zich vergeten
 met woorden als water
 zo doorzichtig
 en toch zo onbegrijpelijk
 in zinnen
 waarvan de adem bloedt
 tussen de duizend kristallen
 spiegels van de tijd.

Jacques Commandeur

[Wees gerust: de vloed zal]

WEES GERUST: DE VLOED ZAL
keren met het tij en wij weer
spelen met schelpen aan het
strand in veel zonlicht en
karnemelk drinken of limonade

mag ik even je handdoek kijk
daar varen vissers op de
eindeloos verlengde grens van
onze ogen een sneeuw van
meeuwen zie je op het bazalt

kun je de golven van de
branding voor ons vertalen?

wees gerust: met het tij zal
het keren en we hebben nu
in ieder geval foto's liefste

zul je blijven lachen?

*

[Probeer eens te luisteren naar]

PROBEER EENS TE LUISTEREN NAAR
de god onder je oksels
zie een onvermoed divinaal
dons van donker bestaan

wij varen allemaal in het
zelfde schuitje er zijn
weinigen die er uit willen
maar dat is Gods onmogelijkheid

toen ik dus de stem uit de radio
voor mij op tafel had neergelegd
en er opgewekt in gesneden
bleef een verschrikt wapperen

van hersencellen en geni-
taliën over o zo verdomd
meelijwekkend voor een ge-
voelig hart als vooral het mijne

maar wij varen allemaal in
hetzelfde schuitje er uit
is onmogelijk luister naar de
god onder je oksels meelijwekkend

Felicia Brand

Niets zien s.v.p.

niets zien s.v.p.
 geen kakelende vogels
 fladderend in bomen
 geen schrikbeweging
 uit kinderoogen
 geen hongerhand
 geen schreeuw
 uit onbewoonbare huizen

suikerbroden s.v.p.
 de suikerfilm
 het zoete hout
 en het snoepgebaar
 van oude heertjes.

Terwille

terwille van
 cypressen die
 geruisloos zijn en
 zeer voornaam
 van rijpe druiven
 hangend onder
 een pergola
 terwille van
 een wereld die
 nog niet gestorven is
 zal ik nog wel
 fanfare blazen
 een kleine fanfare
 van stille hoop.

Luitzen Visser

[Deze avond]

DEZE AVOND
zomaar en mijn hand speelt

met het leven
wat een kostbare vriendin is

leven! een klein lichaam
aarde dun gekleed in water

maar pianospelen voor de
sterren weiger ik

kijk mijn linkerhand zet
een gedicht op touw

vogeltjes van liefde strijken
op mijn bloed

neer
kijk mijn handen beven

*

[Ik heb de nacht gevoeld donzig van regen]

- IK HEB DE NACHT GEVOELD DONZIG VAN REGEN
en in het landschap grijs van slaap gewaakt

ik weet van stemmen achter nachtelijke coulissen

en van het raadselachtig fluisteren
van grint over een late plotselinge voetstap

ik ken het nauwelijkse ademen
van uren langer dan hun schaduw

- het zijn ook dingen die men groet met ja en amen
maar stug en onvoldaan

À la Diogenes

zo is de tijd
het sombere relaas van regen

en zie mij lopen zoekend naar een mens
die een gewone dag is maar vol bloemen
en volgespoten door de zon

Ontwaken

de trams van vonkend onweer

waar is
de schimmel van de maan
de losse teugel van de wind
de blauwe slee van nacht?

de trams van vonkend onweer

ik zie de cola van je ogen nog
waarin iets rilt
van dun duur glas

Piet Calis

Ontwaken

vannacht een zweefbloem
jij een lachende zandster
een vuurbal recht in de lucht

ik speelde krijgertje met je ogen
en ik lag aan het strand van je huid
je haren zongen een tophit een himne
je handen een lied van de zee
kom maar kom maar
en ik danste verrukking tussen je borsten
schaatste over het ijs van je heupen
groeide klimop om je benen
ik kuste je een lichaam van zon

maar toen ik langzaam ontwaakte vanochtend
wist ik
ik ben een mens gebleven
in het woonwagenkamp van de tijd
wist ik
ons gesprek was een huis zonder stilte
wist ik
dit zijn de opgezette vogels der liefde

Onmacht

gedichten gaan 's avonds naar bed
en slapen in
en slapen spoedig in

maar woorden
woorden zijn minnaars zonder handen
en met een hart dat zwaarder is
dan de nacht kan dragen

woorden liggen altijd wakker

Peter Berger

[Teder van waanzin]

TEDER VAN WAANZIN
ben ik wiegelende gestalte
van de maan
uit struiken gestegen

en acrobaat
in een wild tricot
danste ik op een draad
van glazen regen

tot mijn speelse tenen
geen geluid meer
voelden en ik klapte
uit en was verdwenen

*

[En ik zag een meisje pianospelen]

EN IK ZAG EEN MEISJE PIANOSPELEN
achter het gordijn
dat in de ruiten hing
en licht bewoog

op de schoorsteen
zat een pop van rook
die heen en weer schommelde
en weende ook

en de vogel
die al ging vergelen
krulde om
en vloog

*

[Ik heb een vogel gekend]

IK HEB EEN VOGEL GEKEND
 die aan zee woonde en
 vaak bij me kwam
 en mij zijn schelpen toonde

misschien wel omdat ik later
 weer eenzaam was vroeg ik
 er een waar ik een zeil
 op tekende en legde die in het water

mijn voeten waren bloot
 toen ik gisteren over het strand
 liep de vogel
 dood toen ik hem riep

*

[Ik woonde weer]

IK WOONDE WEER
 in het kromgegroeide huis
 omdat ik insliep
 op een middag dat vogels
 zeer vermoeid waren

ik was bedroefd
 en liep de tuin in
 waar vroeger varens
 vrouwehaar droegen
 en de wind haar spitse borsten
 stak in horentjes van zand

uitgebloeide kevers
 riepen onhoorbaar
 water en maan
 onder hun vleugels
 van schaduw
 en wandelden
 van oude regen
 langs de blaren

[Toen je stil en naakt]

TOEN JE STIL EN NAAKT
naast mij lag
en er herfst was en
rook naar noten smaakte

en naar harige wind
heb ik mij over
je vreemd lichtend
gezicht heengebogen

en bewoog er in je ogen
het lachen van het jong
kind dat ademloos nog
leeft in dit gedicht

Wim Brinkman

De vogels

I

De vogels, ik gaf de vogels een stem.
Zij droegen mijn haat en mijn liefde
en werden, stervend, mijn dood.

De mens noemde ik god.
Een koning, onsterfelijk, ging hij over de aarde,
sloeg de geluiden met stomheid en beluisterde zichzelf.
God noemde ik de mens, een huiverend parend dier,
zodat wij niet meer weten wat wij doen,
zodat wij dit onszelf kunnen vergeven.

Een vrouw was de aarde en zij had mij lief.
En de sterren mijn liefste. Ik zou bij haar zijn.
En mijn geluiden mijn ik. Ik zou mij verstaan.

II

Maar in de nachten dat het bloed regende,
werden de vogels beesten, - haat stak mijn ogen uit
en liefde, een vuurvogel, verbrandde mijn huis.

Nu noem ik de mens een mens, een wereld dus.
Zich verwijderend van het begin, de tijd onachterhaalbaar
of terugkerend tot zichzelf en mijn vergaan een dwaling.
Nu noem ik de mens een mens, weerloos en sterfelijk.

Nu weet ik de naam een naam en god een naam, een leegte,
waaruit, waarheen ik leef. Ik leef. Ik. Leef.

Veronica

Een naam van regen misschien.
 Of van muziek in de nacht.
 Of van de heldere japanse lijn.

Naam, een toevallig verdichtsel,
 vloeit uit over de aarde.
 Wordt aarde, water, lucht.
 Tekent met tere vingers van bomen
 het grote geluid van de stilte.
 Tekent met waaiende vingers van doden
 het wonderlijk geheim van eeuwigheid
 aan de andere kant van het water.

*

Leven: het woud, wankelend naar de afgrond

En het verdriet een avondlijke vijver
 en ik het drijvende lichaam
 en jij de vogel daar boven,
 - de kleine zwarte vogel die van honger sterft,
 de grote witte vogel vliegend naar het zuiden.

Lager, de wolken gaan lager.
 Hoger en hoger schiet het radeloos riet.
 En ik het drijvende lichaam
 en jij de vogel daar boven.
 - jij de zuster van nefretete misschien,
 jij de eenzame in de woestijn jij roepende.

Stiller, het water wordt stiller
 en kouder wordt de zon, een blinde vader wordt hij.
 En ik het drijvende lichaam.

En jij en jij en jij en jij.

Johannes

O, men kan wonen in de dalen, eten, slapen, werken,
en zien de oneindigheid van het sterven en men kan daarom huilen.
Boven de zee kan men de zon zien opgaan,
zien de oneindigheid der geboorte,
wonen in deze lichte wetenschap en zijn lichaam toevertrouwen
aan het geweld van de liefde, aan de lichte slaap van de liefste.

En ook: men kan zich aan de aarde mededelen,
een plant, een stervend dier
en leven als een kind, maar anders. O, te zijn een doorlichte rivier,
te zijn de langzame schemering van het gesteente.

Al deze huizen ben ik, tastend als een blinde,
voorbijgegaan. De zee heeft mij gezien.

Mischa de Vreede

Groot slaaplied

voor mijn dochtertje

Kom catelijne,
mijn lieve kleine,
mijn ik in het reine,
kom bij me:
gaan wij terug
naar het ongeboren zijn.

Wees niet bang
voor de slaap:
ik blijf bij je.
wees niet bang
voor de nacht want
ik ben je nacht.
wees niet bang
voor het water:
ik maakte het water,
het water is goed
en het draagt je.
het wordt weer als vroeger:
ik voed je
met mijn bloed.
ik kleed je
met mijn huid.
binnen mijn heupen
bouw ik je huis.
vanzelfsprekend
heb ik je lief
als mezelf
zijn wij naakt voor elkaar
en kennen elkaars binnenkant.

Mijn naaste naaste
 ik wil je sparen
 zacht neem ik je mee.
 vaar met mij
 in mijn binnensee
 door de nauwe ingang
 van het leven
 terug in de wijde
 dood.

*

[Als een tempeldier]

ALS EEN TEMPELDIER
 als een heilige kat
 laat ik je
 gaan en komen
 mijn leven
 in en uit.
 honderd handen heb ik
 om je vast te houden
 maar alle honderd
 strelen je.
 ik kan niet genoeg
 zeggen hoe
 ik je lief heb:
 er zijn geen woorden voor
 er is geen taal zo goed.
 telkens opnieuw
 roep ik je bij me
 noem ik je naam
 met mijn zachte
 mijn zachtste binnenmond.

ik ben je doodoener
 buitenshuids
 mijn liefste
 kom dan binnen.

Paix d'âme

geluk
 eerst in mijn mond bestorven
 is dood, nu
 weet ik het zeker.
 zie-je-nu-wel
 lachen de mensen,
 de wereld juichend
 in de handen klapt.
 blij lig ik
 in een hangmat van bezigheden.
 ik ben bij mezelf
 in gaan wonen.
 we hebben het goed
 samen, we slapen
 in één bed.
 liefst
 worden we niet weer wakker.

Ik god zelf

god of zo
 die woont door mij heen,
 groter dan ik,
 zo groot als vuur,
 als zee zo vol,

doe godenvingers
 voor mijn ogen,
 leg tussen mijn lippen
 uw godentong,
 heilig mijn huid,
 herschep mijn handen,
 loop als mijn minnaar
 mijn deuren plat.

help mij,
 heb mij goddelijk lief.
 maak mij een mooie muziek
 en lach
 in het donker.

god licht
 god is mijzelf
 wie mij liefheeft
 is mijzelf
 is mijn god
 god zelf.

De grote overstroming

Het waait heel hard.
 Mijn huis heeft de hik.
 De zon is een man
 een baas een symbool
 aan de hemel.
 De wolken lijken
 bang op de vlucht
 (Onheil hurkt immers
 aan de horizon.)
 Wie buiten komt
 vrijt met het weer:
 een koel
 een hartstochtelijk minnaar.
 De kranten spreken ervan
 hoe hoog het heel hoge water:
 een kerkhof loopt onder,
 wie dood was drijft boven,
 wie leeft zal verdrinken.
 Woningen zakken door de knieën.
 Bomen buigen en breken het hoofd.
 Volkstuintjes borduren

de bodem der zee.
En o!
van vrouwen waaien
de rokken omhoog
de haren naar voren
levensmiddelen weg,
de kinderen dood
en de mannen kwijt en verloren.

De natuur is een ramp aan het bouwen.

Hans Keller

['s Avonds houden de soldaten op]

'S AVONDS HOUDEN DE SOLDATEN OP
met lachen dan zingen ze
ook niet meer zo hard

ze zitten op hun bed
en geloven de dag niet meer
de droevigheid hangt
als een sigaret in hun mondhoek

zelfs hun dromen hebben
houten banken daarom
slapen ze maar wat
heen en weer met het geluk
aan een touwtje achter zich aan.

*

[Bidden is taal uit lood slaan]

BIDDEN IS TAAL UIT LOOD SLAAN
en het woord oplaten als de rode ballon
bidden is feestvliegen boven zee
en blauw bier drinken om twee uur 's nachts
bidden is het gele autootje op de landweg
en zondags foto's maken van je stem
bidden is samen naar de treinen kijken
's avonds laat en zeggen:
kijk we zijn er nog
laten we blij zijn
onze voeten bewegen
onze handen ook
we kunnen maken en breken
laten we blij zijn
we zijn er nog
daarom is bidden meer dan
god aan het lachen maken.

Spelen en denken bij Gerry Mulligan

voor Geertje

deze muziek moet je berijden
als een muisgrijs paard

in galop over een
prae-historisch strand

geloof toch niets meer
van wat oude dames zeggen

zie de dunbeschilderde vogels
middeleeuws dansen op de
tegels van de zee
en straks de dageraad
in de eerste trein van de ochtend
dit is muziek uit de
hogeschool voor zeepaarden
eeuwenoude eiken in de
eerste golfslag het leven
een park met de witte
theetuin van verlangen
zondagskinderen onder
alle bomen ra ra wie
heeft die bal van goud
maar de avond
grintpaden gaan verder
wind krijgt vaste voet
in de wolken en hoor
mijn vingers fluiten
kleine droefheid
en jij liefste je handen
in de zilte flanken van de
saxofoon en droefheid in
alle ogen en de zee gekreukt
van plechtstatig verdriet

meer droefheid nog
 heroïsch ondergaan van
 schepen en oh lieveling
 lieveling dit zijn mijn
 woorden in ontzadelde muziek.

Treinen

Treinen sterven langzaam uit
 ze kunnen zo moeilijk tegen
 het vele afscheid nemen

en de wuivende hand uit
 het raam en het valies
 vergissing en de postzak
 reizend verdriet

treinen gaan langzaam
 dood aan heimwee naar
 het vorige perron want
 niemand geeft ze vleugels

maar op een dag zetten
 ze alles op rood en
 verlaten de lijnen en
 rijden eendrachtig en statig
 over de horizon

treinen zijn daar nu
 eenmaal gelukkig
 het worden bijna dieren
 uitgestorven grijze dieren.

J.J. Veenhuysen

Metamorphose

ik was de stervende middag
die op de huizen stond

een gevleugelde man uit Lesbos
met een vest van rozen
danste voorbij
en hij lachte
op zijn blauwe trompet
een ruiker voor het bruidspaar

toen vielen er
wat vogels
en verkreukelde bloemen
uit de grote hand van warmte
en op de rivier van de wind
dreef een rozerood hart

maar ik was teveel kind
te veel middag
te veel wandelaar
en de verliefde hand van mijn oog
was te groot

daarom reis ik niet meer
zo haastig zo sierlijk
in mijn kleine boot van de maan

ik word een statig ceramiek
een stenen kleur
en met mijn adem
valt het laatste woord

Des nuits d'Arles

in mij
en rond mij
is de aarde van zwart zilver
oude schepen
van duizend woorden
varen statig voorbij

er is een begin
van groene zeesterren
van avondzingende steden
angstige vogels
gaan trager over de rivier
en tussen het gewapend gras
begraven onzichtbare krekels
een suizend geheim

onrustig
gaat snuivend
de adem van stieren
achter de wind
van waanzinnig rood
ligt wachtend de vlakte

Rita Zandt

Natuur

voor Vader

Dit blaadje is groen
het bloost onder het licht van de wolken,
als over de heide een eenzaamheid waait

Regen spat open onder de zon
in grijze sloten van stilte
en donker rilt een wolkenkoets
over mijn handen
het neveland binnen

Dit blaadje is groen
het kleine kerkhof voor verdwaalde vliegen
die even peinzend met hun vleugels trekken

Dan is het weer iets stiller hier.

Blanchefloer

Nu schijnt de zon over bomen
zonder problemen
wijkt het water van de oever
en lost zichzelf op in de zon

Even beweegt een droom
door mijn haar en wendt
een diep dal voor
waar witte meren zijn

De zon verliest haar macht in mij
ik richt mij op
en wandel als een nooit begrepen beeld
naar het huis in de eeuwigheid.

Mystiek

Hij komt lager
uit de wolken
langs de rug van een vogel
er is geen stem
die hem kan vertalen

Over het grintpad
lopen zijn voeten naar het strand

Dan vangt hij in zijn handen
de golven van de zee
de orkaan van onze glimlach
en luistert met ons naar de branding

In de lange haren van een kind
legt hij de wijden van de oude wind
en langzaam telt hij ons

Maar niemand komt zijn naam te weten
laag is zijn woning
met een zon van dauw daarboven
eenzaam wonder

Bloedrood spit hij op het land
onze lichamen onder.

Edithe de Clercq-Zubli

Liedjes voor herfstinstrumenten

I

vlucht maar
 achter het riet
 waar de vogels schreeuwen.
 vlucht maar
 voor het cadaver van de herfst.
 de zon die onder
 het water versteent:
 een fossiel van
 verdronken licht,
 een tedere wond.

de eeuwenoude
 historische
 keelgeluiden van
 het langzaam drinkende
 water.
 er gaat een moerasgeluid
 glijdend langs
 de huid van het najaar.
 de grote rode en
 de grote gele bloemen
 staan op springen.

II

je gezicht is verdronken
 achter het tastbare
 achter
 het spiegelglas.

er gaan herfstelijke
 draaideuren in
 je moeizaam los-
 gedroomde ogen rond.

een klein stuk
van de avond keert
zich kreunend in
je lichaam om.

er is een dode zon
die ochtend opgegaan
en later weer
verdrongen.

Nacht

de kleine nacht
voltrekt zich aan de huizen:
intieme stad.
lichtvlekken, te wazig
voor lampen
spelen wat
met het donker:
een kinderspel.
mensen
opgehouden goed of
kwaad te zijn
en zonder stem
verdromen in elkaar.
een ongekende
tederheid
schuilt in hun huid.
nachtwakers slapen
in de parken
geen mens denkt
aan gevaar.

de lieve nachten
uit gods kindertijd.

Tot inkeer

het kan zo stil zijn
 wanneer de vogels
 in de avond kruipen
 met verstilde veren
 wanneer
 de hoge bomen
 heilig manoeuvreren
 met de lucht.

hoog aan de hemel
 beginnen sterren
 een oplossing te verzinnen
 voor het verdriet.

kijk de avond
 is het zachte grijze
 wonder van
 bezinnen.

*

[Er is voorzeker een laatste]

ER IS VOORZEKER EEN LAATSTE
 ster tragisch gedooft.
 er waren eerst nog
 lawines en rivieren
 en rotsen beloofd
 aan de nacht
 maar later
 tussen de kleinste dieren
 begon het bedrog
 en er kwam bloed
 op de sneeuw
 en bloed op het water.

het hagelt weer praehistorisch
 misverstand.

Het kind en de herfst

langs de waterkant
als klein kind
spelen met de
verdroogde vissenlichamen
en kubussen bouwen
uit modder en
met ronde vingers
het water betasten
- overal eender -

in het riet de oren
verborgen houden
en zachtjes meezingen
met het riet.
het huis is stout.
de stad is boos.
- ik heb het zelf gezien -

en de doodscreet van
de avond horen
het hulpgeroep van
de torenklok.
het lijkgewaad van
de maan zien en
o zo noodzakelijk
weer terug naar vader
en moeder.

André Kuyten

Broer Anton

zijn ouders wonen bij andere mensen
hen iets vragen is bidden tot god om regen
of almacht. hij heeft geen verdriet

hij weet van hen en wandelt des morgens
en heeft plezier aan de bloemen
hij zingt voorzichtig met zijn grove stem
maar het is al goed wat hij doet

Voor Thea

wil ik zeggen ik
ben dood, de vissers
vissen me

ik meen, wacht
tot de vissers beseffen
dit is een vogel

*

[Deed ik ooit iets aan iemand. ik leefde]

DEED IK OOIT IETS AAN IEMAND. IK LEEFDE
zo onduidelijk en elke morgen
ontkwam mijn droom aan het gevaar

ik ben geen held maar zelfs in het zuiden
zijn mensen doodgevroren. heeft men een
kind gebrand. met honger kelen uitgestoken
het is zoveel gezegd in
weinig woorden. het zijn niet eens
mijn eigen woorden

tenslotte vergrijpt eenieder zich
 in dromen. van elk beeld verschieten de ogen
 wanneer men het lang genoeg bekijkt. in
 elke vrouw verslaapt de hartstocht zich
 uiteindelijk

Fragment terzijde

liever nam ik alles terug
 wat we voor het slapengaan bespraken
 mijn eerste woorden bij het ontwaken
 maar ook de opdracht
 op een boekomslog, de nauwelijks
 verstane beelden van mijn fantasie
 en de tere namen
 als morgenslaapster, het motief
 van haar verwezen lippen

was het spreken mij als tanden
 uit de mond geslagen, ik bezat een staal
 van schrijven

ik vouwde een liefste van papier
 en een huis van woorden
 en leven zou ik vormen, mij passend
 als het lichaam van de moeder eens
 als een zuil om mij heen
 mij dragend
 en ging ik dood
 men zou mij gedenken

doch daar gaat het niet om
 maar om wat men zondags moet doen
 als zij er niet is, al wil ik
 mijn boeken niet met haar delen

[Het verdriet mij liefste te zien]

HET VERDRIET MIJ LIEFSTE TE ZIEN
in haar uiteindelijke gestalte
waaraan ik zelf bouwde

zij heeft aan mij veel goeds gedaan ik leef veel ruimer
doch haar stem is dik geworden. tastbaar en zo duidelijk
waar mijn handen haar bezeerden

zij zal voor geld haar kinderstem verkopen. kleine stem
van dun geluid. met eigen adem in de keel herhaald
bewegen van het hart. met smalle vingers spelend van de
vreemdeman. een vreemde terug bespelend. dansende etage
man die bloemen nam uit mistgeworden asfalt

zij zegt zo onbestaanbaar spreekt geen mens zich uit. te
veel geluid verhindert men. nu gaat voorbij wat kind was
blond was. alle kleuren kennend weet men van de liefde
als van een zaak van meer belang

Frederice Kalmijn

Kleine fragmenten van het feestelijke leven

Waarschuwing

vertrouw uw ogen niet
 te onoverzichtelijk
 te tijdelijk
 bomen breken
 eten is gebruikelijk
 maar zwerven beter
 en een vogel onvermijdelijk.

Interludium

duiven om torens tuimelen
 wolken tegen bergen botsen
 en zeemeeuwen
 boven het strandzand
 tegen de zon in crawlen

tot ik ons veilig opvouw
 in onbewoonbare huisjes
 binnen de singels
 van mijn geboortestad.

Toekomend

mijn huid wreekt
 zich al, mijn haren
 gaan wuiven

straks verspreken de handen zich niet.

Opdracht

leggen wij armen
 om elkaar heen
 gedrieën
 gevijven
 geallen,
 iedere hand vullen
 ieder oog een oog geven
 om een leven lang
 levend
 te leven.

*

[Luister!]

LUISTER!
 een dag zal de schreeuw daar zijn
 de stem is nog niet kundig tot de kreet
 ik wacht
 de stem voedt zich met mijn bloed
 oefen geduld in de onbegrensde tijd
 opdat ik niet een nieuw niets voor u open
 maar een openbaring zij
 ik wil de toekomst tekenen
 ik wil u meetrekken

het veulen dat speelt voor zichzelf
 in het bloeiende gras
 wordt het grote rosse paard
 dat de kar trekt

ik ken geen ander streven dan uw paard te zijn

langzaam maak ik grote vleugels gereed
 in mijn schouders
 om u mee te nemen
 naar de andere kant van de wereld
 de dag waarop u vertrouwen in mij stelt.

[Hier geef ik tijdelijk mijn hand]

HIER GEEF IK TIJDELIJK MIJN HAND

Stop er een kloppende vogel in
Bewaar hem in uw binnenzak
Hij bewoog in een luchtstroom
Verwarde zich in haren
Verkrumelde glas tot scherven
Het is een kleine hollandse hand
Hij zoekt geen muziek meer

Ik geef u tijdelijk mijn mond
Mijn kleine mystiek in een zomernanacht
Ridikuul als een smeltende sneeuwbal
Om te stamelen en te fluisteren
Om te fluiten in de stad
Laat hem lachen, praten en lachen
Streel hem met uw eigen mond
Bedek hem met uw hand
Spreek er woorden in
Vloek er tegen
Kus er op

Hier geef ik u tijdelijk mijn mond en mijn hand.

Julienne Huybrechts

Chaconne

je noemde mij: prinses
 en met je ogen: veelnachtenbloem
 en met je huid: wilde bloem van mijn vreugde.
 het was winter.

en ik wilde je zeggen
 vanachter de vlindervleugels vreugde voor mijn ogen
 - o, hoe probeerde ik je te zeggen
 later tussen de regels die ik schreef -:

‘de zon is van de horizon,
 het woord is van de stilte
 en van het komend voorjaar
 zijn de verbloeiende tinten van het dood seizoen.

nu de dag gevuld staat als een kruik
 noem mij: mijn groot motief,
 en laat mij als een vogel dansen
 de snelle passen van vertrouwelijkheid.’

Ik ken je...

ik ken je adem
 met de onontleedbare warmte van vogellijven,
 het kleine kind
 dat aan je achterhoofd een glimlach hecht,
 de onderhuidse rivieren
 in de buiging van je armen.

ik ken jou en mij
 als inzet van een machteloos spel,
 schaakmat openvallend tot wat men noemt geluk:

vol hete vermoedens voorbijgliden
 aan duizend mogelijkheden;
 in het donker geheven zien
 de handen van het vroege heimwee,
 met aan de vingers
 - als onsterfelijke nachtvlinders -
 de geuren van iets waaraan geen naam te geven is;
 herinnering nog voor geheel geproefd te zijn,
 droefenis om wat verscholen
 tussen nacht en morgen blijft.

Opdracht

Als een uiteengewaaid geschrokken lied
 wacht ik aan al je grenzen op aanvaarding.

Ik ben mijn eigen opdracht
 nu ik met starre vingertoppen heb geraakt
 aan de gespannen vlakte van je huid,
 en in de palm van mijn gespreide hand
 de scherpe rand van tederheid
 herkende als het zegel van je diepste ligging.

Al wat als antwoord uit jou is weggevlucht
 - gesplinterd leven uit een goddelijkheid -
 heeft fragmentarisch mij op muziek gezet;
 de lijn van neus naar mond,
 landkaart van mijn leven,
 zo vaak begaan en nooit doorgrond;
 je handen, als een sneeuwval overal,
 en nergens aarzelend;
 je ogen openlegend naar me toe
 een helle regenhemel.

Ik trek me dichters om je heen.
 Zing me. Zing me.

Verantwoording

omdat je zacht als waterdruppels bent
 en gaver dan het jonge zomerhout;
 omdat je als een blinkende rivier
 gekeerd binnen jezelf over het diepste leven heerst;

lief heb ik jou.
 lief heb ik jou,

omdat je voor het slapen gaan
 twee zwarte vlinders op je ogen draagt,
 en als een opgetogen kind
 je handen wijd wijd naar mij openvouwt:

een bronzen fluit, en al je vingers tien
 om haar vergeten stilte te vertalen,
 twee winterrozen, en een vogelveer verlangen,
 de letterdoos van alle ongesproken woorden
 en van je bloed het rose avondlicht,

lief heb ik jou.
 lief heb ik jou,

omdat je op de wind geschreven
 de vleugelslag van onbereikbaarheid erkent;
 omdat je ongeweten
 mijn oorsprong en bestemming bent,
 van al mijn daden de betekenis.

Oiseaux passagers

elkaar passeren als twee vreemdelingen
 op een lange, zelfbewuste reis:
 trekvogels met blinde, ingekeerde ogen.

vergeten in de schok van krampende beheerstheid
wat in de takken van de jonge bomen
over ons te dromen hing,
vergeten op bevel
hoe we diamanten aan elkaar geslepen hebben
in een oeroud natuurgebaar.

en na het vreemde zijdelingse groeten
als laatste afweer voor elkaar,
met duizend armen afgewende tederheid
de ruimte groter maken
de cirkel van elkaars gebied
verleggen over straten
en één ademtocht lang
als een melaatse eenzaam staan
in de open etalage van de ochtendzou.

F.W. Ekkel**[Ik vraag je nog eens wind]**

IK VRAAG JE NOG EENS WIND
 je werkt me tegen
 je bolt mijn kleren
 zodat ik langzamer moet gaan
 trek je terug en ga slapen

telkens als ik meen
 dat je dood zult gaan
 komt er een van je vele kinderen
 mij de weg versperren
 en ik moet wel stilstaan

ik heb een voorstel wind
 wij bergen beide onze boze woorden op
 tot elders
 en ik wil vriendelijk tot je spreken
 zoals een kudde vogels
 spreekt tot de horizon
 begrijp je

heel ver af zijn zij vrienden
 en strengelen lange luchtige vingers ineem
 om samen de tijd te overwinnen
 of
 ik wil me fluisterend
 tot je richten
 en fluisterend stappend
 van alle kanten je omringen
 en
 ik vraag je nog eens wind
 trek je terug en ga slapen.

[Kom bouw een wereld]

KOM BOUW EEN WERELD

om me heen
 met de vingers
 van je handen
 en met de woorden
 van je mond
 en
 met de stem
 van je hart

laat mij in dit
 breekbaar paleis
 een uur mogen wonen
 zoals een bloem
 nog even
 woont
 in een oorlog

ik zal
 mijn dankbaarheid
 voor jou
 en
 mijn woorden
 voor jou
 bewaren
 in de duurste zaal

dan
 met een schok
 breng je me terug
 of
 geleidelijk

je zult er vinden
 mijn dankbaarheid
 in woorden
 ongeschonden
 door het vallend glas.

[En al helpt het niet]

EN AL HELPT HET NIET
klein egyptisch gezicht
spreek toch maar
en
kus toch maar
en
laat toch maar
je handen
een moeilijke berg
boetseren

want ik wacht
op een ijstijd
een zondvloed
een voorwereldlijk gevaar

dan zal ik kunnen zeggen
ik liet maar begaan
want zelfs de wind
heeft medelijden
met de laatste dingen
die op zomer wijzen.

Ben J.M. van der Kleij

Verkeer

Je vaart op mij aan
 ik ben niet te vouwen
 als de brug in je ogen versplintert
 lig ik naakt
 - een torteloude man die
 geloof en embryo als vet
 op brood eet -
 een afwezig lied te fluiten;

en nachten als een paard
 als een vis
 als ik
 in het hooi in je melkhuid
 rond je krioelend spelend haar
 kus ik rozen om mijn gal te keren.

En jij steekt vruchten in mijn vaas,
 bodemloze vrouw:
 een gestalte van weke frambozengeur
 een stem van gesmolten beton.

Zo kan ik je leven,
 leef je mij
 en een gedachte wordt schuimend vlees
 naast en tussen ons
 verschuivend sterrenbeeld.

*

[Uit aarde heb ik je gebouwd]

UIT AARDE HEB IK JE GEBOUWD
 en ik dacht:
 ik zal vogels aan haar offeren maar
 de duiven mijn woorden
 zijn van je altaar gevlogen
 en wonen in bevuilde nesten:
 mijn handen in je mistig haar.

Tine Roestenburg

[Het is omdat ik mijzelf begeer als een dier]

HET IS OMDAT IK MIJZELF BEGEER ALS EEN DIER
 omdat ik mijzelf liefheb
 als de zachte avondwind de zon
 dat ik niet weet
 wie ben ik
 dat ik het groen van de bomen zie
 en mijzelf als een blauwe vleesklomp
 kijkend in een raam
 maar ik zie niets dan mijn dierblauw lichaam
 en het groen van de wetende bomen

*

[Wij zijn de voortzetting]

WIJ ZIJN DE VOORTZETTING
 duizend jaar weten
 maar wij zijn niet omringd
 onze lichamen doordrongen
 maar ik
 een punt in de glazen afweerkring
 van jou
 in het diepst van jou
 wil ik
 geankerd
 liggen
 maar niet verder dan
 tot je ogen ben ik doorgedrongen
 tot je mond met mijn mond
 maar nergens was ik jou
 duizend jaar weten
 de zenuw
 van onze afstand
 van onze verre omhelzing
 maar wij weten niet

Han Foppe

Fuga voor Lidy

dit is een tijd van treurwilgen
zei ik je
je knikte en zuchtte van ja
dit is de tijd waar de wolken
overbuigen naar het onbekende
een tijd van lege handen
dit is een tijd van treurwilgen
zei ik
en je hilde

Canon

word opeens
eendvogel ijsvogel
waterbeweging
word opeens
hebbende lief

dit is de zon
dit is de maan
dit is de opeens
de ineens de wijdbeens
dit is de hebbende lief

eendvogel ijsvogel
waterbeweging
hebbende lief

Zeer zeker mijn geliefde

zeer zeker
mijn geliefde is
van zuiver hout
van notenhout uit spanje
en zij is
van een donzige grassoort
waarop het heerlijk
is te liggen
en van een soort
die men nergens meer vindt
jawel mijn geliefde
zij is geboren
uit een berkeboom
en haar vader was gras
en haar nichten zijn
van een water
waarvan men slechts kan dromen
en dan haar broeders
die grote tijgers zijn

en o mijn geliefde
haar zonen
zij moeten welhaast
de grote vogels zijn
waarvan de schetsen
nu reeds
in ons voorhoofd
zijn gegrift

en haar dochters
o haar dochters
wellicht zijn het tijgers
van gras
zijn het tijgers
van louter wilgenhout
o haar dochters

die zeer zeker
van zuiver stem
zullen zijn

Vroeger

spreek met het water
en luister
naar de zevenmijlslaarzen
van het wandelen
want ik wandel
in mijn hoofd

mijn hoofd een zeer grote
oppervlakte waarin
men als vanouds
verdwalen kan
ik wandel in mijn hoofd
maar op en neer
maar heen en weer
en kom nooit terug

spreek met het gras
en proef het gras
ach kus het gras
want het is de enige
kleur die wij hebben
zolang er nog sprake is
van geen maart
geen april

en ik dwaal
in mijn lichaam
zwerf rond
in mijn uitgestrekte handen

zie daar staan
als gisteren
de bomen waarin
wij als kind hebben geklommen
wij zijn er nooit
meer uitgekomen
en kijk
daar is nog het meer
waar wij waren
in de
boten van papier

ik loop nog steeds
over de stenen weg
van het verlangen
en op mijn zwak geroep
er is geen antwoord
over de betonnen straat
van het roepen
over de gladde laan
van het uitglijden

Frits de Blauw

Gaande reizigers

langs een dag zijn zij gekomen
langs een nacht zijn zij gegaan

zij hebben de rust van de avond gekend
ook
oorlog gegeten in de morgen
hebben voor 't laatst hun liefde geleden

sedert de stormen
zijn zij spoorloos verdwenen in de nacht
na
naar ik weet
slechts één dag
slaafs te hebben geleefd

*

[Luister]

LUISTER
liggende duinen aan zee

rollen over het duister aan en aan
naar de toppen van een taal
gebouwd uit grote AAAA's
de zilveren koppen
van een bewogen luisteraar

zie de zonen staan in
tempo
tempo
en de moeder ontvangen

bewogen loop ik cirkels
niet wetend waar ik luisterend kijken moet

[Soms met heimwee van de]

SOMS MET HEIMWEE VAN DE
 laatste nacht
 uit te tellen
 op de vingers van een kind

de vrouw in de trein
 te fantaseren

een stad te vormen
 met de hand
 die het eerste eiland schiep

en dan voor het laatst
 een ander lichaam te proeven
 onder de bomen van de verloren straat

soms
 zelden
 het kind te noemen
 bij een geschreven naam
 specialisme

liefde te fluisteren aan
 een tweede
 die was

als de tram gele kooi
 als de trein snelheid
 of wordt als de droom

als bij loodzware nacht aanwezigheid
 te drinken
 en dronken te worden

nu het zal regenen tegen de muur
 - voorlopig alleen bij nacht -

*

[Langs]

LANGS
de oevers
van de rivier ik
schept een huis steen

sinds lang slijpt
het water er een vraag in uit

wanneer komt de vloed
met de nieuwe gezichten

Tom Launay

In mijn landje hifi

ik als een vis
 een kindsilveren vis in de
 blauwe velden van onuitspreekbaar
 een woord in dood of
 wel in geboorte
 ik
 een blind vissertje op het
 steenstrand van mijn ogen
 en dat alles zo ver
 een zachtgeel muziekje verdriet in het
 witte oxyde der zwijgende zon

in mijn landje hifi

*

[Liggend ergens in de]

‘LIGGEND ERGENS IN DE
 katakomben van mijn geboortestad
 ergens
 in glimlach verdwaald’

de kalender wees
 diep in het
 verschaalde jaar en
 even zong ik van de zon

de zon in haar boot
 de zon in het zevende jaar
 de zon in het woord
 re re

*

[Een kleine nachtzwarde dag]

'EEN KLEINE NACHTZWARTE DAG
zoiets als een grote schelp die
grijsachtig ruist'

de stilte hangt ergens als een
vleermuis aan een dode tak

de dag als een koude
postzegel op je ogen
uit een ver land waar
iedereen als groene vis in
kranten staat verpakt

dat is ook een naar land
zeg
maar ik kan
heus nog wel glimlachen naar
een voetstap of een mannetje onder
een zwarte paraplu

de straat regent
ja
de straat is leeg

*

[Men zei mij in]

MEN ZEI MIJ IN
vogels van zachte glimlach
van
mijn stem ligt
gestorven ergens
op de kust van
ijsland
weggekropen in
men spreekt wel van
geysers
ja iets van warmte
van verweg

en sprekend
van weggevaren liefde
uitgewoven
hangend in tunnels groen
groene muziek
van tranen van ogen
mijn
ogen

Bio- en bibliografische gegevens

ARMANDO (Ps.) (blz. 71), geboren 18 september 1929 te Amsterdam, woont en werkt daar als kunstschilder. Gedichten van hem verschenen in het tijdschrift *Podium*.

PHIA BARUCH (blz. 112), geboren 4 augustus 1934 te Amsterdam en aldaar woonachtig. Sinds juli 1957 werkt zij free lance mee aan de jeugduitendingen van de VARA door het schrijven van sprookjes, kindergedichten en kinderverhalen; ook werkte zij mee aan het *Handboek voor kinderamusement* (J.H. de Bussy, Amsterdam). Gedichten en verhalen verschenen tot nu toe alleen in enkele dag-, week- en maandbladen van niet-literaire aard.

JOHN BEEKMA (blz. 68), geboren 5 september 1929 te Amsterdam, is als binnenhuisarchitect verbonden aan een groot Amsterdams warenhuis.

ANNEKE A. CHR. TEN BERGE (blz. 44), geboren 9 augustus 1927 te 's-Gravenhage, studeert sedert 1950 nederlandse letteren aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam. Zij debuteerde in het tijdschrift *Roeping*.

PETER BERGER (blz. 120), geboren 15 augustus 1936 te Abcoude, bezocht het Nederlands Lyceum, afd. Gymnasium te 's-Gravenhage en vervult op het ogenblik zijn militaire dienstplicht.

FRITS DE BLAUW (blz. 161), geboren 15 juli 1940 te Voorburg en aldaar woonachtig, is als leesredakteur werkzaam aan het Persbureau Swaneveld te 's-Gravenhage.

PIET BOEKESTIJN (blz. 98), geboren 9 september 1932 te 's-Gravenhage, is aldaar woonachtig en werkzaam als rijksambtenaar.

BART BOS (blz. 15), geboren 2 maart 1922 te Amsterdam, debuteerde in 1953 in de bloemlezing *De stijgbeugel* (De Arbeiderspers, Amsterdam) en publiceerde sedertdien een paar maal in de *Vandaag*-boekjes, onder redactie van Jaap Romijn verschenen bij Uitgeverij Bruna te Utrecht.

FELICIA BRAND (Ps.) (blz. 116), geboren 22 september 1935 te Schiedam, is thans als bibliothecaresse werkzaam te Utrecht. Enkele van haar gedichten verschenen in *Sol iustitiae*, het orgaan van de Utrechtse universitaire gemeenschap. Zij tekent en schildert ook.

WIM BRINKMAN (blz. 123), geboren 16 augustus 1936 te Vlaardingen, studeert sociale psychologie aan de Gemeentelijke Universiteit te

Amsterdam en Tibetaans en Boeddhisme te Leiden. Hij publiceerde tot nu toe alleen een verhaal in *Elsevier's Weekblad*.

JACK J. BROKAAR (blz. 66), geboren 13 april 1929 te 's-Gravenhage, is als onderwijzer werkzaam te Amsterdam. Hij is lid van de Haagse Kunstkring.

P.J. BRÜNING (blz. 92), geboren 19 november 1931 te Tjimahi (Indonesië), is woonachtig te Arnhem en studeert psychologie. De drie gedichten *Blond en geschramd* behoren tot een grotere cyclus.

PIET CALIS (blz. 119), geboren 6 juni 1936 te Laren (N.H.) en aldaar woonachtig, studeert nederlandse taal- en letterkunde aan de Utrechtse Universiteit. Hij werkt mee aan verschillende studentenbladen en is bovendien letterkundig medewerker van *De Gooi- en Eemlander*. Een studie over het leven en werk van Gerard Bruning heeft hij in voorbereiding.

EDITHE DE CLERCQ-ZUBLI (blz. 138), geboren 24 augustus 1937 in het toenmalige Batavia, nu woonachtig te 's-Gravenhage. Zij studeert geschiedenis en franse letteren en debuteerde met gedichten in het tijdschrift *Maatstaf*.

JACQUES COMMANDEUR (blz. 114), geboren 26 februari 1935 te 's-Gravenhage, studeert aan de Toneelschool te Amsterdam en publiceerde tot dusver alleen in het tijdschriftje van Bouke Jagt, *en Plein publique*.

F.W. EKKEL (blz. 152), geboren 5 april 1938 en woonachtig te Twello. Hij bezocht het Gymnasium te Deventer. Gedichten van hem ververschenen in *Podium*.

MARIJKE FONTUGNE (blz. 96), geboren 24 april 1932 te Jogjakarta (Indonesië), kwam zeer jong naar Nederland en is thans woonachtig te Noisy-le-Sec (Frankrijk). Zij studeerde medicijnen, eerst te Amsterdam en daarna te Parijs. Door haar huwelijk is zij française. In 1950 en 1951 publiceerde zij onder pseudoniem enkele gedichten in *Propria Cures*.

HAN FOPPE (blz. 157), geboren 6 mei 1939 te 's-Gravenhage, nu woonachtig te Leidschendam, is leerling van een Haagse kweekschool.

J. DE GAST (blz. 85), geboren 11 mei 1931 te Eindhoven, nu woonachtig te Urecht, studeert aldaar wis- en natuurkunde.

K.N.L. GRAZELL (blz. 49), geboren 3 april 1928 te Amsterdam, debuteerde in 1948 in het Debuten-nummer van het tijdschrift *Criterion*, onder pseudoniem Leins Janema. Onder deze naam verscheen van

hem in de reeks lyrische pamfletten van Otto van Loo te Kerkrade een kleine cyclus gedichten *De zwaarte van het licht* (1951). Beide publikaties trokken zeer de aandacht, maar later publiceerde Grazell alleen nog in het *Amsterdams Tijdschrift voor Letterkunde* en in *en Plein publique* een enkel gedicht. Een bundel gedichten onder de titel *Narcissus in demon* is in voorbereiding en zal in de serie *De Windroos* verschijnen. De dichter oefent in het burgerlijk leven het beroep van copy writer uit.

GERARD HEEDERIK (blz. 42), geboren 27 april 1927 te Weteringen (Z.H.), studeert medicijnen te Leiden.

PAUL TEN HOOPEN (blz. 41), geboren 2 maart 1927 te Doetinchem, is thans werkzaam bij het onderwijs te Utrecht en wondt zich dagelijks aan de eeuwige muze van pen en penseel. Hij debuteerde in 1952 in het tijdschrift *Libertinage*.

JULIENNE HUYBRECHTS (blz. 148), geboren 31 januari 1938 te Bandung, is thans onderwijzeres aan een jongenskostschool te Eindhoven. In het tijdschrift *Roeping* debuteerde zij met een negental gedichten.

HARRY IKINK (blz. 94), geboren 20 januari 1932 te 's-Gravenhage, is daar opgegroeid en weggegroeid en zoekt voorlopig zijn heil tussen Stockholm en Las Palmas. Zijn eerste gedichten verschenen in het tijdschrift *Retirade*.

BOUKE JAGT (blz. 64), geboren 8 april 1929 in de gemeente Odoorn, woont sinds 1931 in Amsterdam. Hij was banketbakker, winkelbediende, vertegenwoordiger, mijnwerker, bordenwasser, tweedehandshandelaar, redakteur-fotograaf, fabrieksarbeider, marinier etc. Sinds 1954 publiceert hij kinderverhalen en versjes in diverse dagen weekbladen. Hij is uitgever en redakteur van het tijdschriftje *en Plein publique*. Door zijn, overigens kortstondig, verblijf in de gevangenis als landloper, sukkelt hij nog steeds met banen.

EUGÈNE JAMES (blz. 47), geboren 24 maart 1928 te Marigot/St. Martin (Antillen), en wel op het franse gedeelte van het eiland, vanwaar hij later naar het nederlandse gedeelte verhuisde. Hij ging op Curaçao school en werd naar Nederland uitgezonden om techniek te studeren. James woont nu te Amsterdam en is werkzaam bij een grote importboekhandel. In *De Nieuwe Stem* is een verhaal van hem verschenen. In het gedicht *Ode aan een eerstgeborene* komen enkele in Nederland praktisch onbekende woorden voor: een *son* is een gezongen en gedanste hulde aan de zon, een *montuno* een dergelijke hulde aan de maan.

FREDERICE KALMIJN (blz. 145), geboren 5 oktober 1937 te Utrecht, is aldaar woonachtig. Zij volgt een cursus in de Studia Comoedia van Albert van Doorn te Amsterdam met het oog op het schrijven voor toneel, welke studie zij aan de Sorbonne hoopt te voltooien. Enkele van haar gedichten werden gepubliceerd in *Maatstaf* en *Ontmoeting*.

HANS KELLER (blz. 131), geboren 2 februari 1937 te Haarlem, is aldaar woonachtig. Hij vervulde zijn militaire dienstplicht en is thans journalist. Eerder publiceerde hij in *Roeping*.

CHARLOTTE KEUNING (Ps.) (blz. 38), geboren 24 oktober 1926 te Amsterdam en aldaar woonachtig, volgde lessen op een tekenschool, was kantoorbiedende, serveerster, pottebakster, telexiste etc. In de tijdschriften *Ontmoeting* en *De Nieuwe Stem* werden onder haar werkelijke naam gedichten van haar gepubliceerd.

BEN J.M. VAN DER KLEIJ (blz. 155), geboren 7 december 1938 te Kampen, thans woonachtig te Zwolle. Na zijn eindexamen H.B.S. werkte hij enige tijd in een leeszaal en vatte hij de studie nederlands op. Gedichten verschenen in het *Overijssels Jaarboek* en in het tijdschrift *Roeping*.

HENK KOOIJMAN (blz. 55), geboren 10 oktober 1928 te Haastrecht, waar hij nog woonachtig is. Hij herinnert zich, dat hij al op 7- of 8-jarige leeftijd soms 'door een onuitputtelijke woordenstroom werd overvallen', maar van wat poëzie was had hij tot op zijn 21ste jaar geen vermoeden. Een vast beroep heeft hij niet; hij was tuinier, dijkwerker, druivenplukker in Frankrijk, samensteller van een radioprogramma in Indonesië, op het ogenblik vooral schrijver van streekverhalen en artikelen over natuur en folklore van zijn geboortestreek. Op ongeregelde tijden laat hij zijn literaire krant *Eerste en laatste nieuws* verschijnen. Gedichten van hem vonden een plaats in *Ontmoeting* en *Vandaag*.

ANDRÉ KUYTEN (blz. 142), geboren 6 september 1937 te Amsterdam, nu woonachtig te Badhoevedorp. Hij studeert aan het hoofdstedelijk Instituut voor Kunstnijverheidsonderwijs, afdeling Grafische Ontwerpen.

TOM LAUNAY (blz. 164), is het pseudoniem van een gymnasiast, die op 9 juni 1941 te Groningen geboren werd.

HUUB OOSTERHUIS (blz. 103), geboren 1 november 1933 te Amsterdam, nu woonachtig te Nijmegen. Hij trad in 1952 in de Orde der Jesuiten, studeerde wijsbegeerte en bereidt zich voor op het priester-

schap. Besprekingen van en essays over poëzie publiceert hij in het tijdschrift *Streven*.

REIN PARKER (Ps.) (blz. 72), geboren 5 februari 1930 te Jutfaas, is thans leraar nederlandse taal en letteren te Sittard. Hij debuteerde in *Roeping* en werkte ook mee aan het tijdschrift *De Bronk*.

NORA PETIT (blz. 17), geboren 18 mei 1923 te Amsterdam en aldaar woonachtig. Zij was jarenlang assistente bij een zenuwarts. Het tijdschrift *Ontmoeting* publiceerde verschillende malen gedichten van haar. In 1958 legde zij beslag op een reistoelage van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Een bundel is in voorbereiding bij Uitgeverij De Beuk te Amsterdam.

FRED PFEIFER (blz. 61), geboren 14 februari 1929 te Rotterdam, thans woonachtig te Schiedam. Na vele beroepen (zoals uitgeverij en Rotterdamse haven) is hij beland bij het lager onderwijs. Zijn eerste publikatie bracht het tijdschrift *De Nieuwe Stem*.

DURK VAN DER PLOEG (blz. 79), geboren 6 september 1930 te Hoogkarspel (N.H.), woonde lange jaren te Andijk en sinds mei 1958 te Stiens. Zijn beroep is typograaf. Behalve nederlandse, schreef hij ook friese gedichten, die binnenkort onder de titel *Lok op eachlinge* gebundeld het licht zullen zien. De in deze bloemlezing opgenomen gedichten *Vingertast op het water* en *Nu het licht* zijn oorspronkelijk in het fries geschreven en door de dichter zelf in het nederlands vertaald. Hij werkt mee aan de tijdschriften *De Tsjerne*, *It Heitelân* en *Ontmoeting*.

NICO W. POT (blz. 53), geboren 20 mei 1928 te 's-Gravenhage, woont nu te Rijswijk (Z.H.). Hij was voorlichtingsambtenaar, passage-employé, fabrieksarbeider, KLM-steward, enquêteur, reisleader, copy writer etc.; tegenwoordig is hij reistechnisch medewerker bij een grote reisorganisatie. Gedichten van hem verschenen in het tijdschrift *Podium*.

HANS REDDINGIUS (blz. 74), geboren 14 augustus 1930 te Djakarta, is thans leraar in de plant- en dierkunde te Hoorn. Zijn eerste publikaties verschenen in de Leidse *Civitas-Almanak*; verder publiceerde hij gedichten in *De Nieuwe Stem*.

TINE ROESTENBURG (blz. 156), geboren 29 januari 1939 te 's-Gravenhage, en aldaar woonachtig. Zij deed dit jaar eindexamen Gymnasium a.

FEM RUTKE (Ps.) (blz. 107), geboren 20 mei 1934 te Gouda, leeft als werkstudente te Amsterdam. Zij publiceerde gedichten in *Proefschrift*,

Podium, Vandaag IV en V en verder in de jongerentijdschriften *Veri Feren* en *Klat*. Zij is medewerkster aan *Roeping*, het belgische maandblad *Het Cahier* en de literaire krant van Henk Kooijman, *Eerste en laatste nieuws*.

LEOPARD S. (blz. 110), geboren 15 juli 1934, studeert te Amsterdam, publiceerde in enkele literaire tijdschriften poëzie.

ELS VAN SITTEREN (blz. 88), geboren 4 juni 1931 te Amsterdam, woont te München. Voor haar huwelijk was zij journaliste.

J.H. VAN DER STARRE (blz. 24), geboren 18 september 1924 te 's-Hertogenbosch, woonde van 1948 tot 1956 te Utrecht, thans te Rotterdam. Utrechtse studenten speelden twee toneelstukken van zijn hand: *Geen reden om niet te huilen* en *De Samaritaan (de barmhartige)*, resp. in 1955 en 1956. Verzen verschenen in studentenuitgaven, terwijl het tijdschrift *Ontmoeting* een verhaal van hem bracht.

DICK STEENKAMP (blz. 26), geboren 21 september 1924 in het toenmalige Batavia, is thans leraar nederlands te Delft en woont aldaar. Hij debuteerde met een verhaal in het Debuten-nummer van *Criterium* (1948). Later publiceerde hij verhalen en gedichten in *Roeping, Wending* en *Debuutvrij*.

JAN STOLK (blz. 82), geboren 22 december 1930 te Rotterdam, thans woonachtig te Blaricum. Hij is assistent bij een uitgeverij. Poëzie verscheen in *Ontmoeting*, poëzie en proza in diverse dag- en weekbladen.

INGE TIELMAN (blz. 83), geboren 17 maart 1931 te Tegal (Java). Zij zwierf veel in het buitenland en oefende de meest uiteenlopende beroepen uit. In het tijdschrift *Maatstaf* verschenen gedichten van haar hand.

J. VALENTIN (Ps. van J.A.A. van Leent) (blz. 36), geboren 24 oktober 1926 te 's-Gravenhage, is aldaar woonachtig. Hij is docent in de sociale psychologie aan de Rijksuniversiteit te Leiden. In het tijdschrift *De Gids* en in *Vandaag* verschenen gedichten van hem.

J.J. VEENHUYSEN (blz. 134), geboren 15 april 1937 te Loosduinen, wordt gevangen gehouden in militaire dienst, waardoor de poëzie en de studie der franse letteren zeer in de verdrukking komen.

KRIS VAN DE VELDEN (blz. 46), geboren 21 november 1927 te Hilversum. Hij is verbonden aan het Ballet van de Nederlandse Opera.

LUITZEN VISSER (blz. 117), geboren 20 februari 1936 te Achtkarspelen (Fr.), is nu werkzaam op de afdeling onderwijs van de gemeente

Enschede. Het tijdschrift *Ontmoeting* publiceerde onder pseudoniem enige gedichten van hem.

MISCHA DE VREEDE (blz. 126), geboren 17 september 1936 te Djakarta. Zij publiceerde, toen zij nog in Zetten woonde, samen met twee jonge Nijmeegse dichters een privé-bundeltje met verzen onder de titel *Morgen mooi weer maken* (1956). In *Podium* verscheen proza van haar en in *gard sivik* poëzie. Zij woont te Amsterdam.

BAB WESTERVELD (blz. 32), geboren 29 juli 1926 te Hilversum, woont tegenwoordig te Woerden. Hij leeft van een eenvoudige portable schrijfmachine. Deze dichter behoort tot de allereerste experimentelen; reeds in de nummers van het welhaast legendarisch geworden tijdschriftje *Braak* kan men gedichten van hem vinden. Na 1951 door ziekte sterk gehandicapt, is hij de *homme manqué* van het experimentalisme geworden. Hij publiceerde, afgezien van zijn zeer zwakke prae-experimentele bundel *Snel*, weinig op officieel-bedrukt papier.

NICO J. WILKESHUIS (blz. 100), geboren 27 april 1933 te Deventer, waar hij nog woont. Hij studeerde te Utrecht en Amsterdam en is thans leraar nederlands aan het Openbaar Lyceum te Meppel. Korte verhalen van zijn hand zagen het licht in diverse studentenbladen en dag- en weekbladen, poëzie verscheen in het *Overijssels Jaarboek* en in het tijdschrift *Proefschrift*.

BEN WOLKEN (blz. 20), geboren 15 juni 1924 te Nijmegen, thans leraar geschiedenis en nederlands te Delft. Hij publiceerde in de tijdschriften *Roeping* en *Debuutvrij*.

JANNA WOLKERS (blz. 90), geboren 29 juli 1931 te Oegstgeest, nu woonachtig te Egmond aan Zee, publiceerde gedichten in *Podium*.

RITA ZANDT (blz. 136), geboren 6 juli 1937 te Groningen, is woonachtig te Amsterdam.

JAN ZITMAN (blz. 30), geboren 17 oktober 1925 te Leiden, is nu journalist te Delft. Hij publiceerde gedichten in het poëzienummer van het illegale Utrechtse tijdschrift *Parade der profeten*, verder in *Columbus*, *Maatstaf* en *Debuutvrij*, en in de bloemlezingen *De stijgbeugel* en *Geveugeld woord*.